

Gebroken levens

GETUIGENISSENBOEK

Vlaams
Mensenrechten
Instituut

Federaal Instituut voor de bescherming en
de bevordering van de Rechten van de Mens
Institut Fédéral pour la protection et
la promotion des Droits Humains

VLAAMS MELDPUNT
Grensoverschrijdend
Gedrag

Instituut voor de gelijkheid
van vrouwen en mannen

“Être capable de parler ne se commende pas. Cela vous arrive un jour, ou ne vous arrivera jamais. Et pour moi, ce moment est arrivé dans la douleur.”

ONTSTAAN RAPPORT

Na de uitzendingen van “Godvergeten” op de VRT en de thema uitzending rond de reportage op RTBF herleefde eind 2023 het maatschappelijk debat over seksueel misbruik in de Kerk. Ondanks eerdere parlementaire initiatieven bleek dat vele getuigenissen nog niet naar boven waren gekomen. Uit het maatschappelijk debat ontstond op 18 oktober 2023 binnen het Vlaams Parlement de bijzondere commissie “voor de evaluatie van de aanpak van seksueel misbruik in de Kerk en in andere gezagsrelaties in het algemeen en de rol van instellingen en voorzieningen op het terrein van jeugd, welzijn en onderwijs in het bijzonder”. Op 19 oktober 2023 richtte de Kamer van Volksvertegenwoordigers een onderzoekscommissie (verder: POC) op “belast met het onderzoek naar de aanpak van seksueel misbruik, in de Kerk en daarbuiten, met inbegrip van de gerechtelijke behandeling, en de gevolgen op vandaag voor slachtoffers en samenleving” (DOC 55 3617/001 tot 004).

Om mensen die een getuigenis wilden brengen over hoe in het verleden is omgegaan met meldingen van seksueel geweld alsnog een stem te geven, lanceerden de federale Ombudsmannen op vraag van de POC een oproep naar getuigen van seksueel geweld (binnen en buiten de kerk). Er werden 207 getuigenissen ingestuurd (150 in het Nederlands, 56 in het Frans en 1 in het Duits). Een zestigtal getuigen werden ook persoonlijk gehoord door de POC. De Vlaamse commissie hoorde geen getuigen in persoon. Niet elke getuige kon dus individueel worden gehoord in de commissies. Daarom werd gezocht naar een manier om toch ook deze getuigenissen de ruimte en tijd te geven waar ze recht op hebben. De beide commissies zijn immers van oordeel dat alle getuigenissen van groot belang zijn om de stem van de slachtoffers te laten weerklinken.

De federale Ombudsman heeft alle getuigenissen van mensen die hun ervaring over de aanpak van een melding van seksueel geweld met de commissies willen delen, ontvangen, geregistreerd en gecatalogeerd. Voor de statistische verwerking ervan verwijzen wij naar hun rapport “Aanpak van ongewenste seksuele contacten en/of seksueel geweld. Verslag over de tijdelijke opdracht van de federale Ombudsmannen” van 21 maart 2024. Daaruit blijkt dat in ruim 65% van de gevallen sprake is van een pastorale context (135 meldingen). In 21% van de gevallen (43 meldingen) werd misbruik gemeld in de familiale of relationele context, terwijl er in 14% van de gevallen (29 meldingen) sprake is van een andere of niet-gekende plaats of hoedanigheid van de pleger. Van een deel van de betrokken getuigen verkregen de Ombudsmannen de toestemming voor de verdere geanonimiseerde verwerking van hun getuigenis (inclusief het eventueel latere hergebruik in het kader van eventuele verdere onderzoeken, aanbevelingen, adviezen etc.). In totaal werden zo de getuigenissen van 99 Nederlandstalige, 39 Franstalige en 1 Duitstalige persoon geanonimiseerd aan ons overgemaakt. Zij vormen de basis van dit rapport.

Het Vlaams Mensenrechteninstituut, het Federaal Instituut voor de bescherming en bevordering van de Rechten van de Mens, het Vlaams Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag en het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen kregen de vraag vanuit de beide parlementaire commissies om deze schriftelijke getuigenissen te bundelen en te synthetiseren. Als doelstelling werd vooropgesteld om dit rapport als bijlage toe te voegen aan de verslagen van de beide onderzoekscommissies, wat voor de redactie van dit rapport aanleiding gaf tot een buitengewone tijdsdruk.

VOOR EN DOOR MENSEN

Dit getuigenboek is er in de eerste plaats voor de mensen die met misbruik werden geconfronteerd. Wij willen hun stem op deze manier laten weerklinken. We doen dat zoveel als mogelijk met respect voor de boodschap zoals die in de verschillende getuigenissen is geformuleerd. We vertellen het verhaal zoals de mensen dit ervaren hebben of melden. Daarbij is het niet de bedoeling te oordelen of veroordelen. Er werd ons niet gevraagd om de gemelde feiten na te gaan of te controleren. Ons rapport wil integendeel wel recht doen aan de meldingen zelf en aan de gedachten en gevoelens die daarin aan bod komen. Verder willen wij ook de aanbevelingen van alle getuigen bijkomend onder de aandacht brengen.

Als auteurs kiezen wij ervoor om in dit getuigenboek te spreken over mensen. We zijn allemaal mensen met kwetsbaarheden, gevoeligheden, een rugzak en verhalen. Mensen met (mensen)rechten, die nauw verbonden zijn met de menselijke waarde en waardigheid, die zoals lijkt uit deze getuigenissen vaak zoek is geweest. Sommigen zien zichzelf als slachtoffer of als overlever, voor anderen voelen deze woorden verkeerd aan. Sommigen zijn naasten, geliefden, broers, zussen, dochters of zonen. Anderen zijn getuige van feiten op anderen gepleegd. We willen de stem van al deze mensen beluisteren en laten horen. Want ze zijn allemaal even belangrijk. Gezien de vraag om de stemmen van de mensen die getuigd hebben te laten spreken, wordt dus bewust gekozen om hen zo veel mogelijk zelf aan het woord te laten. Dit maakt dat er veel letterlijke citaten zijn uit de toegezonden getuigenissen. Soms werden evenwel nog elementen weggelaten om elke mogelijke vorm van directe of indirecte herkenbaarheid van individuen te voorkomen. Doorheen de getuigenissen waren er terugkerende thema's maar ook specifieke elementen aanwezig die we gebundeld hebben. Samen vormen de woorden van de mensen zelf en de bundeling van wat zij naar voren schuiven dit getuigenissenrapport.

In verschillende Europese landen werd de voorbije jaren onderzoek gedaan naar seksueel misbruik. Mensenrechteninstituten spelen daarbij telkens een centrale rol. Ook wij nemen ons voor om de stem van wie met seksueel geweld geconfronteerd wordt in de toekomst blijvend op te nemen.

GETUIGENISSEN

Uit de structuur van ons rapport mag geen enkel waardeoordeel worden afgeleid. Zonder daarbij uitspraak te willen doen over individuele getuigenissen, hebben wij in ons rapport nadruk willen leggen op de in vele gevallen nog dagelijks voelbare gevolgen. Op de gebroken levens waar het misbruik heeft toe geleid. We beginnen ons getuigenisboek daarom met de schade die mensen nog elke dag ervaren door het misbruik. Hierbij staan we stil bij de invloed op hun eigen leven, maar ook op dat van de mensen rondom hen. Vervolgens gaan we in op enkele thema's die naar voren komen uit verschillende getuigenissen, zoals het feit dat de situaties van misbruik erg divers zijn en het misbruik in vele verschillende vormen voorkomt. Daarna gaan we in op de voor vele mensen moeilijke afweging om te spreken of te zwijgen. De complexe strijd daartussen - die voor sommige mensen een leven lang duurt - komt immers terug in vele van de getuigenissen. Er worden allerlei elementen gemeld die invloed hebben op de keuze om al dan niet te zwijgen of spreken. Vervolgens wordt ingegaan op wat er al dan niet gebeurt als er wel gesproken of gemeld wordt. Van zodra gesproken is, wordt er vaak gezocht naar erkenning en herkenning om zo tot herstel te proberen komen. Een beperkt aantal mensen is er - soms na heel lange tijd - in geslaagd om vanuit hun ervaringen ook een voor zichzelf of de maatschappij positieve kracht te ontwikkelen. Zij nemen initiatieven om misbruik in de toekomst te voorkomen, of om anderen te helpen in de moeilijke zoektocht naar hulp. We sluiten af met de aanbevelingen die mensen geformuleerd hebben om bij te dragen aan een dragelijk(er) leven, aan erkenning of aan herstel.

Uit de vele getuigenissen blijkt in elk geval dat misbruik niet beperkt blijft tot één typische omgeving noch tijdperiode. Regelmatig is er sprake van moeilijke thuissituaties of kinderen die opgroeien in een instelling of internaat. We zien kinderen van ouders met psychische of psychiatrische problemen en/of fysieke ziektes. Het uitbuiten van onevenwicht, kwetsbaarheid en machtsrelaties lijkt een vaak terugkerend fenomeen. Ook komen vaak gezinnen in armoede, éénoudergezinnen, weeskinderen, grote gezinnen, ... in beeld. Enkele mensen geven aan in een warm nest te zijn grootgebracht en daar niets te kort te zijn gekomen. Of er zijn mensen die uit een zeer welstellend gezin kwamen waardoor niet geloofd werd dat ook hier misbruik en geweld voorkwamen. De getuigenissen die we ontvingen speelden zich af binnen een pastorale context, binnen families of gezinnen, scholen, internaten, ziekenhuizen, jeugdhulp, speelpleinen, kampen, sport, werk, ... kortom op heel veel verschillende plekken. Soms gaat het om bekenden die feiten plegen, maar ook om minderjarigen onderling, vertrouwensfiguren of opvoeders en in bepaalde getuigenissen om onbekende personen.

Hoewel er door de parlementaire commissies veel nadruk wordt gelegd op seksueel geweld, worden ook andere vormen van geweld besproken en zien we dat verschillende vormen van misbruik zoals bv. verwaarlozing, psychisch geweld, intrafamiliaal geweld, fysiek en verbaal geweld, vaak op elkaar inspelen en samen voorkomen. Feiten spelen zich soms heel lang geleden af, soms meer dan 75 jaar. Veelal getuigen mensen van misbruik tussen de 60 en 25 jaar geleden. Maar er wordt ook over recentere feiten gesproken. Door het anonimiseren van de meldingen waren wij niet in staat om de situering in ruimte en tijd te schetsen van de verschillende meldingen, hoewel dit natuurlijk van belang had kunnen zijn om de context van een aantal kritieken te schetsen, aangezien er sinds de jaren '70 wel degelijk al heel wat zaken zijn ontwikkeld en initiatieven genomen voor een betere opvang van slachtoffers.

DANK

Dit getuigenboek was er niet enkel voor, maar ook door de vele getuigen. Wij willen daarom in de eerste plaats alle mensen bedanken voor hun getuigenis. Velen gaven aan hoe moeilijk het was om, ook soms na vele decennia, hiermee naar buiten te komen. Heel wat mensen deden dit -in sommige gevallen na een bijna volledig mensenleven- voor de eerste keer. Een aantal mensen geven aan dit geheim niet mee te willen nemen in hun graf.

We hopen dat we hen allemaal een stem kunnen geven in dit getuigenboek, waarin we trachten de gevolgen te verwoorden van het misbruik voor de melders zelf en hun omgeving. De pogingen om het misbruik aan te kaarten. De mensen die er al dan niet voor hen zijn en waren op de moeilijke weg. Het vallen en opstaan. De vele aanbevelingen die de getuigen zelf voorstellen of verwoorden. Veel dank zijn wij ook verschuldigd aan iedereen die geholpen heeft om dit getuigenissenrapport tot stand te laten komen.

TOT SLOT

Zelf hebben wij elke getuigenis met aandacht gelezen. Wij vragen de lezer van dit getuigenboek de nodige tijd en ruimte te nemen om stil te staan bij wat deze moedige mensen vertellen. Om net als wij niet te oordelen, maar te luisteren. Wij hopen dat de beide commissies met de signalen en aanbevelingen aan de slag zullen gaan.

Wij hopen verder dat niet alleen de mensen die getuigden, maar ook zij die nog steeds in stilte lijden de hulp en de erkenning en het herstel zullen vinden die ze nodig hebben en waar ze zonder meer recht op hebben.

Vlaams
Mensenrechteninstituut

Federaal Instituut voor de
bescherming en bevordering
van de Rechten van de Mens

Vlaams Meldpunt
Grensoverschrijdend Gedrag

Instituut voor de Gelijkheid
van Vrouwen en Mannen

INHOUD

Inleiding en dankwoord	2
Ontstaan rapport	2
Voor en door mensen	3
Getuigenissen	3
Dank	4
Tot slot	4
1. Leven met een schaduw	7
1.1 Pijnlijk leven	7
Psychische en emotionele gevolgen	8
Zelf- en lichaamsbeeld	9
Fysieke symptomen	10
Studies en werk	10
Financiële gevolgen	11
1.2 De (on)mogelijkheid van partnerrelaties	12
1.3 Angst om alleen nog slachtoffer te zijn	13
1.4 Naasten lijden mee	14
1.5 Van kwetsbaarheid naar kracht	15
2. Vele vormen van misbruik	16
2.1 Uitbuiting van mensen in een kwetsbare situatie	16
2.2 Misbruik van geloof of gezag	17
2.3 Machtsverhouding en -onevenwicht	18
2.4 Misbruik in familiale context	19
2.5 Aandacht voor vrouwelijke plegers	20
3. Worstelen met zwijgen en spreken	21
3.1 Twijfel om te spreken	21
Overlevingsmechanismen	21
Schaamte en schuldgevoel	21
Invloed van reacties van anderen	22
Machtsonevenwicht wordt uitgebuit	23
3.2 “Eindelijk kon ik er met iemand over praten”	24
In de omgeving	24
Bij instellingen, instanties en organisaties waar het misbruik plaatsvond	25
Andere instanties	27

3.3	Gemiste signalen	28
3.4	Andere slachtoffers	30
4.	De lange zoektocht naar (h)erkenning en herstel	31
4.1	Zoeken naar de waarheid	31
4.2	“Für ein Opfer verjährt Missbrauch nicht”	32
	Drempels voor het indienen van een klacht	32
	Het indienen van een klacht	34
	Opvolging van ingediende klachten	35
4.3	Hulpverlening	38
4.4	Worstelen met kerkelijke structuren	39
	Verantwoordelijkheid van de Kerk	39
	Initiatieven tot erkenning en herstel	40
	Dading	41
4.5	Zoektocht naar lotgenoten	42
4.6	Erkenning door de samenleving	43
5.	Hoe gaan we verder?	44
	Inloophuis	44
	Levenslange zorg op maat	44
	Bekendmaken bestaand aanbod	45
	Middelen	45
	Opleiding	46
	Politie en justitie	47
	Media	48
	De Kerk	48
	De samenleving	49
	Wetenschappelijke inzichten	49
	Controlemechanismen	49

1. LEVEN MET EEN SCHADUW

Mijn hele leven volgde-volgt de schaduw van het misbruik mij. Het is moeilijk om een leven op te bouwen op een onstabiele bodem van zoveel verborgen leed.

Mensen getuigen over de verschillende gevolgen die ze ervaren naar aanleiding van wat zichzelf of hun naasten hebben meegemaakt. De hoop die velen koesteren en de bereidheid om anderen te helpen om te voorkomen dat zij vergelijkbare dingen meemaken, neemt niet weg dat het gaat om mensen die hun leven leiden onder een donkere schaduw. Deze schaduw is omvattend. Zo zijn er verschillende gevolgen die op elkaar inwerken of samenkomen, elkaar versterken of bestendigen. Een van de mensen omschrijft het zo:

Ik zie de moed van de slachtoffers die spreken, ook hoe intens ze getekend zijn door dit seksueel geweld, wat het doet met henzelf als mens, in hun gezinnen, relaties, op het werk... hoe lang de impact doorwerkt.

Het is moeilijk om gevolgen los van elkaar te zien. Toch proberen we een overzicht te geven van de zaken die de mensen naar voren schuiven. We staan stil bij de psychische en emotionele gevolgen, het zelf-en lichaamsbeeld, lichamelijke gevolgen, invloed op studies en werk en financiële gevolgen. Vervolgens bij de invloed van het misbruik op relaties zowel op het aangaan ervan, als op de afwezigheid van relaties. Ook geven we zicht op de invloed van het misbruik op anderen. We eindigen met een opvallend vaak terugkerend element: de blijvende bereidheid om ondanks het eigen lijden – of misschien net daarom – anderen te willen helpen.

1.1 Pijnlijk leven

Verschillende mensen geven aan dat leven overleven is geworden: “*Je ne vis pas, j’essaie de vivre!*” of: “*Herstellen en gewoon kunnen leven is een voortdurende strijd.*”

Daarnaast is er de pijn om het leven dat mensen niet (hebben) kunnen leiden. Doordat hun heel wat is afgenomen en omwille van de gevolgen die ze blijven dragen:

Ik ben nu 77 jaar maar zit met zoveel verdriet, mijn leven is mislukt.

Ik ben 67 en kijk nu terug op een kindertijd en een volwassenheid die voorbij zijn en waarin ik enkel probeerde om stand te houden t.o.v. de buitenwereld. Ik heb geen echt leven mogen leven: niet tijdens mijn kindertijd, niet tijdens mijn volwassenheid.

J'ai parfois l'impression que ma vie est globalement un échec. Echéec professionnel, social, relationnel (quasi pas d'amis, pas de vie de couple, pas d'enfant). On ne peut pas vraiment parler de vie, mais plutôt de survie, une vie faite d'automatismes (il faut bien faire semblant d'aller bien), vide de sens.

Hieruit blijkt dat er ook na lange tijd verschillende invloeden zijn op verschillende levensdomeinen die langdurig schade veroorzaken. Jammer genoeg keert een kindertijd of de tijd in het algemeen niet terug. Dit is vaak een bittere pil om te slikken zo omschrijft ook deze vrouw: *“Het is niet alleen het misbruik zelf dat een mens kapot maakt. De gevolgen, de niet-erkenning, de rechterlijke gang, de macht... Door het misbruik is heel mijn leven, mijn zijn, mijn denken veranderd. En dat zit in iedere cel van mijn lichaam.”*

PSYCHISCHE EN EMOTIONELE GEVOLGEN

Emotioneel en psychisch zijn de gevolgen vaak zwaar en langdurig tot zelfs levenslang aanwezig. Hierover geeft een man het volgende aan: *“Ik kan alleen maar benadrukken dat zo'n ervaring persoonsverscheurend is en nooit ofte nooit vergeet je dit. Het blijft je altijd volgen, zelfs als je het een plaats hebt kunnen geven.”* Om te kunnen omgaan met wat gebeurd is en te kunnen overleven, worden bijna altijd verschillende therapeutische trajecten met vallen en opstaan doorlopen want: *“Het trauma is groot en de weg naar genezing is nog lang (en kostelijk)”*

Omgaan met wat gebeurd is, vraagt ook vaak veel van mensen: *“Ma vie se résume à guérir. Je ne travaille plus, depuis quatre ans. Je vais d'un psy à un autre, psychiatre, hospitalisation, microkiné, groupes de parole. Je fais des centaines de kilomètres pour rejoindre toutes ces structures situées loin de chez moi. J'y mets toute mon énergie. Il faut que je survive à cette horreur. Je veux retrouver la vie.”*

Sommige mensen ervaren bewust heel hun leven lang gevolgen en symptomen. Zo omschrijft een vrouw: *“De klok kan niet meer teruggedraaid worden, het leed is geleden, de pijn blijft voor altijd. Diepgeworteld, onuitwisbaar. Zo voel ik het zelf, nog steeds, elke dag opnieuw. Met heel veel pijn en verdriet.”*

Maar niet iedereen is zich (onmiddellijk) bewust van wat gebeurde. Een vrouw ervaaarde dit als volgt: *“Il y a eu donc pendant des années, un oubli total de ce qui s'était réellement passé car mon cerveau a mis en place un mécanisme de survie, comme la plupart des victimes ayant subi des violences extrêmes durant la petite enfance.”* Deze vrouw omschrijft verdringing of 'traumatische amnesie' waarbij mensen onbewust de dingen die hen overkomen zijn 'vergeten'. Dit is een manier om met wat gebeurd is om te gaan, een coping mechanisme. Veelal zijn er bepaalde *triggers* die terug aan het trauma doen herinneren, belangrijke levensgebeurtenissen (zoals de geboorte van een kind of kleinkind, het overlijden van iemand in de omgeving, een kind of kleinkind hebben van dezelfde leeftijd die de persoon had op het moment van de feiten, een bepaalde situatie, ...), een bericht in de media, een bepaalde geur, ... Dit triggeren kan zeer bevreemdend en niet meteen te plaatsen zijn: *“J'ai donc vécu une vie quasi normale: un beau mariage, une belle maison, deux magnifiques enfants qui sont ma plus belle réussite, un métier de professeur totalement épanouissant. Au décès de ma grand-mère, la PEUR entre dans ma vie.”*

Wanneer deze herinneringen terugkeren of zich uitend in (on)verklaarbare, al dan niet fysieke symptomen, begint vaak een zoeken naar waarheden en gerechtigheid, een zoeken naar erkenning en herstel.

Naast grote invloed op het functioneren overdag zijn er ook verschillende mensen die 's nachts gevolgen ervaren. Door herbelevingen, nachtmerries, een constant onveilig gevoel, constante alertheid, slaapproblemen en stressreacties die langdurig aan blijven. Veel van deze symptomen wijzen op posttraumatische stressstoornis (PTSS). Dit heeft ook invloed op het dagdagelijks functioneren en de mogelijkheden tot herstel.

Mensen getuigen over verschillende psychiatrische, psychische, hechtings- en ontwikkelingsstoornissen, al dan niet ontstaan door het misbruik. Naast PTSS kan het gaan om complex trauma, schizofrenie, depressie, angststoornissen, dwangstoornissen, dissociatieve stoornissen, autismespectrumstoornis... Deze hebben invloed op hun hele leven zoals ook deze vrouw ervaart, “2007 ist eine Depression bei mir diagnostiziert worden. Ich war arbeitsunfähig und konnte nicht mehr alleine leben.”

Ook getuigen verschillende mensen over het blijvend last hebben van dissociatie. Dan kom je als het ware los van jezelf, verlies je het contact even met de realiteit om jezelf te kunnen beschermen.

Je vais me dissocier comme je le faisais lorsque j'étais petite. Le même mécanisme va se mettre en place, comme par le passé. Face à une douleur insoutenable, à une souffrance trop grande, le corps se fige, il ne bouge plus, mon esprit va disjoncter et je vais laisser mon corps en bas, je l'abandonne tout mou à mon agresseur et moi, je m'en vais. Je vole trouver là-haut au milieu des nuages. Je me réfugie dans le ciel. Je prie, j'implore de l'aide mais personne ne viendra.

ZELF- EN LICHAAMSBEELD

“Ik voel me opgesloten in mijn eigen huis en mijn eigen lichaam” klinkt het. “Encore aujourd'hui, ce n'est vraiment pas facile pour moi de m'assumer et de vivre avec mon corps.” Of “Jusqu'à il y a peu de temps, je ne pouvais regarder mon corps dans un miroir, et encore moins mon visage.”

Verschiedende mensen getuigen over de moeilijke relatie met zichzelf en met hun lichaam. Maar ook pogingen om te vergeten, fysieke pijn in plaats van psychische pijn te voelen, gezien of net niet gezien te worden of zichzelf te straffen, ... zorgt ervoor dat mensen aan automutilatie doen of deden, zelfdodingsgedachten hebben of pogingen ondernomen, eetstoornissen en verslavingen ontwikkelen. Zoals ook deze vrouw aangeeft: “Er was dus voor mij geen enkele veilige plek om naartoe te gaan. Ik keerde me in mezelf, begon te automutileren, kreeg anorexia en wilde dood. Dit heeft jaren geduurd en komt nu in periodes nog steeds terug.”

Een aantal mensen spreekt over ‘middelenmisbruik’ waarbij alcohol, medicijnen (zoals slaapmedicatie) en drugs gebruikt worden om de pijn te verdoven. Zoals deze vrouw aangeeft: “Ik ben toen begonnen met drinken (1.5l cola, de helft van de fles cola goot ik weg en vulde de fles terug op met Bacardi) om te kunnen slapen en om die innerlijke pijn lam te leggen, ik ben ook begonnen met roken.” Het moeilijk hebben met het eigen lichaam, aanrakingen, vertrouwen, spreken over, verzorgen... heeft ook consequenties voor gezondheid en gezondheidszorg. Mensen stellen medische onderzoeken uit of weigeren een arts te consulteren:

Je refuse aussi catégoriquement de subir certains examens médicaux, à commencer par la colonoscopie, étape quasi obligatoire pour les personnes de mon âge. Pour moi, c'est d'office non, même avec une anesthésie générale.

Niet alleen pijn bij seks, maar ook bij gynaecologisch onderzoek.

FYSIEKE SYMPTOMEN

Daarnaast wordt fysieke pijn ten gevolge van het misbruik wel eens onderschat. Er blijken ook zeer veel verschillende symptomen te zijn bijvoorbeeld: *“D’autres symptômes font partie de mon quotidien: l’herpès, l’eczéma, les problèmes digestifs, l’anxiété généralisée, les troubles alimentaires, les dissociations incessantes, la frénésie corporelle, etc.”*; waardoor de link met wat in het verleden gebeurde niet wordt gelegd.

Soms zijn er letsels of verwondingen uit het verleden waar nog steeds last van ervaren wordt. Zoals deze man: *“Ten gevolge van het seksueel misbruik heb ik een torsie van een rechter testikel opgelopen. De plaatsvervangende huisdokter heeft een verkeerde diagnose gesteld. Met als gevolg dat ik de rechter testikel verloren ben.”* Artsen stellen zich niet altijd vragen bij de oorsprong van deze letsels. Soms ervaren mensen weinig begrip van zorgverleners die het gedrag of de symptomen niet altijd kunnen plaatsen:

30 ans, à bout de forces, mon corps lâche. J’arrête de marcher. Douleurs chroniques inexpliquées, qui ne me quitteront jamais.

Ik heb gelukkig door de juiste therapeuten en zorg te vinden (vooral lichaamsgerichte therapie) ook al veel fysieke (en mentale) klachten kunnen ‘oplossen’ of manieren gevonden om er mijn leven niet te laten door bepalen. Artsen die zich houden aan de klassieke geneeskunde gaven mij vaak het gevoel dat ik gek was en er werd vaak geadviseerd om antidepressiva te nemen als antwoord op mijn klachten.

STUDIES EN WERK

Zowel de lichamelijke als emotionele gevolgen zorgen ervoor dat sommigen niet (meer) kunnen studeren of werken. Door wat mensen meegemaakt hebben, wilden ze school ontvluchten of kregen ze problemen op school. Sommigen konden hierdoor geen diploma halen of maakten een andere studiekeuze. Dit wringt en zorgt ervoor dat mensen kansen ontnomen werden.

Sommigen hebben wel succesvol hun school kunnen afmaken maar lopen vast tijdens het werken. Veel voorkomend is moeite hebben met autoriteit en leidinggevend. Maar ook geconfronteerd worden met vergelijkbare situaties als die waar je zelf hebt ingezet of met allerlei *triggers* kunnen een belemmering vormen tijdens het werk. Denk maar aan wie in de zorg werkt of als leerkracht.

Verder zijn er mensen die lange tijd goed functioneerden en een mooie carrière uitbouw(d)en en dan opeens de gebeurtenis herbeleven of met andere triggers geconfronteerd worden en (langdurig) uitvallen. Werkgevers, controle-instanties en collega’s kunnen daar niet altijd goed mee omgaan, zo blijkt: *“Ik moest toegeven dat ik het niet aankon. Ik voelde me slecht en minderwaardig. ... Hoe langer ik ziek bleef, hoe minder anderen daar begrip voor konden hebben.”*

Al kan een onderbreking soms ook een goede zaak zijn zoals bij deze vrouw: *“ ‘Ver’ werken zonder te ‘gaan’ werken waardoor ik mijn beperkte energie in mijn gezin kon steken en niet meer verplicht in de maatschappij, hielp eveneens.”*

Anderen leven twee ‘parallelle’ levens waarbij ze zich sterk houden voor de buitenwereld. Zo getuigen ook deze vrouwen:

Je ne sais plus si j'ai été soulagée lorsqu'il est parti. Je sais juste que le temps et la vie ont fait leur œuvre : j'ai terminé ma scolarité, commencé à travailler sans trop remarquer les conséquences de cette horreur, la principale consistant à boire jusqu'à littéralement m'évanouir, ce que je faisais régulièrement depuis le début de l'adolescence.

Deze pijn is immens. Het verandert je in een hoop ellende en toch hou je de schijn naar de buitenwereld op. Niemand weet ervan en natuurlijk hou je dat niet vol. Je lichaam en geest houden dat niet vol.

FINANCIËLE GEVOLGEN

Niet kunnen werken, geen diploma hebben of ziek vallen heeft verschillende implicaties. Dit geeft ook een man aan: *“Wij hebben levenslang gekregen. Niet alleen op psychisch vlak, maar ook financieel worden wij heel hard gestraft.”*

Deze financiële gevolgen komen eveneens aan bod in andere zaken zoals de kosten van therapieën, algemene gezondheidsklachten en ziekte, kosten voor juridische procedures...Dit leidt ertoe dat veel druk komt te liggen bij mensen en in sommige situaties is duidelijk sprake van armoede:

Le handicap et la souffrance psychique extrême m'ont très vite mise à l'écart de la vie professionnelle et sociale en général. Après toutes ces années sans prise en charge spécialisée du psycho traumatisme, je me retrouve seule, usée, sans travail, en invalidité et en situation précaire.

Het feit dat ik zuinig ben en mezelf niets (duurs) gun en veel spaarde is ook in mijn voordeel geweest. Invalide worden is een financiële ramp in een eenoudergezin...daar kwam dure therapie bij.

Het feit dat mensen zelf opdraaien voor deze kosten en/of financiële gevolgen voelt vaak wrang aan. *“Dit zorgde opnieuw voor een heel zware mentale periode, want als slachtoffer dien je zelf alles op te lossen, te bekostigen en terug op te bouwen. Dit alles terwijl je een trauma zou moeten verwerken...”*

Daarnaast heeft dit soms verregaande gevolgen voor het hersteltraject dat mensen volgen of de zorg en ondersteuning die ze kunnen krijgen. Zo zijn er mensen die geen thuiszorg kunnen betalen en door een depressie zichzelf compleet verwaarlozen. Of ze kunnen geen juridische procedure starten door gebrek aan financiële middelen. Of nog: *“Bij momenten dien ik mijn therapieën af te bouwen om financiële redenen”.*

1.2 De (on)mogelijkheid van partnerrelaties

Beseft iedereen hoe moeilijk het is om als misbruikte persoon een mooi familiaal leven op te bouwen met partner en kinderen?

Misbruik zorgt ervoor dat verschillende mensen ervaren dat relaties aangaan niet gemakkelijk is. Dit blijkt uit de getuigenissen over het veelvuldig mislukken van relaties of het onvermogen om relaties aan te gaan. Dit kan allerlei redenen hebben. Soms is er de schaamte, het niet weten hoe je kan vertellen wat er gebeurd is, zoals deze man ook aangeeft, “*Ik kan niet een relatie behouden... ik ben zelf bang iemand anders verdriet aan te doen*”.

Soms is er het onvermogen, niet weten hoe een ‘gezonde’ relatie eruitziet of hoe je deze kan aangaan of bestendigen. Soms is het wantrouwen te groot. Anderen worden ook in hun volwassen leven opnieuw slachtoffer van misbruik en of geweld. Dit maakt dat er nieuwe kwetsuren ontstaan.

Ook seksuele relaties vormen vaak een uitdaging. Dit wordt door velen aangegeven als gevolg van het misbruik met langdurige impact. Sommigen mensen getuigen dat ze ten gevolge van het misbruik risicogedrag vertonen waarbij ze bijvoorbeeld veelvuldige seksuele contacten hebben en risico lopen op seksueel overdraagbare aandoeningen. Anderen geven aan dat ze geen bevredigende seksuele relatie kunnen beleven of vertellen over het totaal afwezig zijn van intimiteit in hun leven door wat hen overkomen is. Naast druk op de relatie met anderen, geeft dit ook druk op het zelfbeeld van mensen:

Ma vie sexuelle a été un long chemin et mon cerveau et mon corps devaient faire un fameux travail pour dépasser ces mauvais ressentis dus aux souvenirs.

Je ne le saurai jamais mais je pense que la plupart des nombreuses difficultés et blocages sexuels que j’ai vécus et qui ne sont pas vraiment guéris viennent de là.

Het al dan niet kunnen uitbouwen van een (seksuele) relatie heeft ook andere gevolgen. Zoals het bewust of ongewenst kinderloos blijven of het zoeken naar andere manieren om een gezin op te bouwen. Een man geeft aan: “*Nous n’avons donc jamais eu d’enfants naturellement. Nous avons adopté deux enfants qui, heureusement, vont très bien.*”

Anderen slagen er in een (goede) relatie uit te bouwen en vertrouwen in anderen te herstellen. Ze kiezen voor kinderen en hopen dat die een mooie toekomst hebben ondanks het feit dat kinderen vaak meedragen wat hun ouder heeft meegemaakt. Ouders vrezen dikwijls dat ze hun kinderen niet goed kunnen opvoeden door wat ze hebben meegemaakt of zijn bang om hun trauma over te dragen. Ook kinderen en andere naasten getuigen over het intergenerationele aspect van trauma, zoals hierna nog aan bod komt. Een aantal ouders getuigen:

Het voelt oneerlijk om te moeten opdraaien voor wat een ander (jouw gezinsleden dan nog!) je hebben aangedaan. Mijn grootste wens is om later van mijn kinderen te horen dat ze een mooie jeugd hebben gehad en om te zien dat ze zich veilig voelen rondom hun ouders en in het leven. Niet om zelf de eer op te strijken, maar omdat elk kind dat verdient.

Mijn kinderen weten dat ik ziek ben van vroeger... Ik hoop dat ze met deze belasting op een verantwoordelijke manier omgaan, zodat hun kinderen minder last zullen ondervinden dan de zware last die zijzelf hebben gekend.

Je suis maman de deux enfants: un garçon et une fille et je regrette amèrement de n'avoir pas pu manifester mon amour à mon fils comme je l'aurais voulu. Je vis la double, la triple peine pour un crime que je n'ai pas commis et qui continue d'assombrir mon quotidien. Je vis avec une tristesse qui ne me quitte pas!

1.3 Angst om alleen nog slachtoffer te zijn

Parmi les conséquences de toutes ces agressions, la plus difficile à vivre est la solitude.

Misbruik heeft een invloed op alle mogelijke relaties, het zorgt ervoor dat mensen niet altijd met elkaar in verbinding kunnen gaan en hun verdriet en verleden alleen moeten dragen. Het is vaak niet gemakkelijk om te praten over wat gebeurde of anderen te vertrouwen wanneer je misbruik of geweld hebt meegemaakt. Veelal leidt dit tot een zoeken naar hoe te kunnen vertellen wat er gebeurde zonder enkel nog gezien te worden als de persoon die misbruikt werd of het krijgen van (meer) negatieve reacties. Zo vermeldt iemand dat een belangrijke reden om te zwijgen bestond uit “het besef dat, als je je kenbaar maakt, je voor veel mensen alleen nog maar dat bent. Wat je verder in je leven ook geworden bent, verdwijnt precies.”

Een dame ervaart ook “hoe moeilijk het is voor mensen om met haar in gesprek te gaan, nadat zij haar getuigenis over het vreselijke misbruik vernemen.” Een andere persoon beschreef dat zij toen zij erover wilde praten met anderen, een ‘verveeldheid’ zag, “het niet willen geconfronteerd worden met dit soort zaken. Gevolg je zwijgt opnieuw.”

Ook binnen het gezin kan praten over wat gebeurd is heel moeilijk liggen, zoals deze vrouw aangeeft:

Je ne suis pas encore arrivée à dire tout cela à ma fille, l'être que j'aime le plus au monde. J'ai peur que son regard sur moi change. Qu'elle ne me voie plus qu'en victime. Que quand elle pensera à moi ou me verra, la première chose qui lui viendra naturellement sera cette histoire et plus simplement maman je t'aime comme tu es. Même si je suis issue de ces histoires sordides.

Het niet kunnen delen met anderen leidt soms tot isolement wat op zijn beurt lijden veroorzaakt: “Een slachtoffer blijft vaak alleen met zijn geheim, zijn pijn en zijn onmacht als kind. Als volwassene dreigt hij in een sociaal isolement te komen door het onbegrip over dat verleden.” Het sociaal isolement, de vervreemding en/of de emotionele afstand wordt door sommigen als een extra straf ervaren, anderen verwelkomen het net en zien het als een manier om te vermijden verder gekwetst te worden.

1.4 Naasten lijden mee

Misbruik raakt nooit slechts één persoon. We lezen soms enorme machteloosheid, boosheid en verdriet ook van mensen in de omgeving. Er is de invloed op de naaste vrienden en familie, op zij die in relatie staan met degene die het misbruik ervaren heeft. Of zoals deze partner het beschrijft: *“Het meegemaakte heeft tot op heden invloed op ons (huwelijks)leven- we nemen dit wellicht mee in onze kist/urne of dit wordt mee uitgestrooid.”* De gevolgen van misbruik stoppen meestal niet bij de persoon zelf, ook anderen worden mee geraakt door hun pijn en lijden. Verschillende mensen vragen daarom aandacht *‘voor de kinderen, partners... van de slachtoffers. Dergelijke feiten hebben vaak generatie-overschrijdende gevolgen.’*

Deze gevolgen kunnen er ook toe leiden dat slachtoffers zelf pleger worden of door hun eigen lijden geweld plegen binnen het gezin. Zoals ook in dit gezin gebeurde: *“Thuis bracht onze oudste de praktijken van op school over op ons- we wisten niet wat ons overkwam, we hadden totaal geen weet van wat hij met ons uitspookte.”*

Hierdoor worden trauma's generatie op generatie doorgegeven of worden ze binnen gezinnen in stand gehouden. Een dochter geeft hierover het volgende aan: *“Nous avons eu une vie de famille épouvantable et mon père a toujours refusé se faire soigner. Il a entraîné une grosse dépression et une addiction à l'alcool une grande partie de sa vie. Ainsi que des échecs perpétuels au niveau professionnel et affectif.”*

Een van de kinderen beschrijft hoe ze het verdriet van haar moeder meegedragen heeft: *“Heeft het verdriet van mijn moeder ook op mij een diepe indruk nagelaten en heeft het ook mijn leven beïnvloed. ... Ik heb immers een mooie jeugd gehad... plots kwam een groot verdriet naar boven en een kwetsbaarheid die heel veel indruk op mij maakte.”*

Hierdoor zijn naasten vaak ook zelf zoekende naar hoe ze alles een plaats kunnen geven. Want zo geeft een ouder mee: *“Er zijn niet alleen de slachtoffers van het seksueel misbruik zelf maar het misbruik heeft ook een immense impact op het leven van o.a. ouders en andere familieleden van de slachtoffers.”* Zeker wanneer het misbruik (een leven) lang onzichtbaar blijft, zelfs voor onmiddellijke naasten. Zij blijven soms met schuldgevoelens achter: *“Maman a maintenant presque 87 ans et est pleine de remords de n'avoir rien vu.”*

1.5 Van kwetsbaarheid naar kracht

“Ik heb een lange weg afgelegd naar verbondenheid naar vergiffenis, zachtheid en dankbaarheid. Of anders gezegd van slachtoffer, naar overlever, naar het leven zelf! Want ik leef het leven niet, ik ben het leven.”

Veel mensen halen hun kracht om (toch) te kunnen getuigen uit het voorkomen van misbruik in de toekomst. De ervaring van het misbruik tekent mensen voor het leven, maar wat overheerst, is het verlangen om goed te willen doen, anderen te helpen en vooral hen te behoeden voor een gelijkaardig lot.

We lezen over mensen die vertrouwen (willen) leggen in anderen en liefde kunnen geven ondanks wat ze zelf hebben meegemaakt. Mensen die steentjes in de rivier verleggen en meebouwen aan een andere en betere maatschappij. Door hun stem te laten horen, beleidsmakers bewust te maken of taken op te nemen binnen de Kerk. Anderen creëren plekken waar lotgenoten elkaar kunnen ontmoeten, steun en begrip kunnen vinden, maar ook ‘gewoon’ mens kunnen zijn.

Sommigen vinden door het misbruik de moed om actief steun te bieden aan anderen. Een aantal mensen is zelf hulpverlener geworden, anderen startten lotgenotenwerkingen op, nog anderen staan in het onderwijs of in de zorg om het anders en beter te doen. Om steun te bieden aan anderen, signalen op te pikken en collega's er mee bewust van te maken. Om anderen hetzelfde lot te besparen.

Verschillende mensen geven aan dat het leven niet altijd van een leien dakje loopt maar dat ze er wel in slagen relaties aan te gaan, carrières op te bouwen, gezinnen te stichten, ... Hieruit blijkt dat wat hen kwetsbaar maakte, ook net heel veel kracht, vastberadenheid om iets te maken van het leven en hoop kan geven. Zo geeft een vrouw aan: *“Toch leeft ook in mij nog steeds de hoop. De hoop om me veilig te voelen in iemands sterke armen, om een steun en toeverlaat te hebben. Iemand die ik kan vertrouwen en waarop ik kan rekenen. Iemand die me neemt zoals ik ben. Ik heb heel wat meegemaakt in het leven, maar mijn hart is gevuld met liefde.”*

Of zoals anderen het verwoorden:

Ondanks het feit dat ik ook levenslang heb gekregen door het seksueel misbruik van de onderpastoor, ben ik bij de gelukkigen. Want ik ben een overlever die met vallen en opstaan zich standhoudt in de maatschappij.

De therapie waarin ik leerde van mezelf te houden was belangrijk. De positieve contacten en de psychiatrische hulp die bevestigden dat ik waardevol genoeg was om gehoord en geholpen te worden, hielpen me uiteraard ook. Niemand leerde me dat als kind.

2. VELE VORMEN VAN MISBRUIK

Eerder bleek dat het misbruik zich in verschillende tijdperiodes afspeelde of nog steeds afspeelt. Hierbij werd ook duidelijk dat er verschillende plaatsen zijn waar misbruik voorkomt, bij verschillende mensen met allerlei achtergronden. Uit de ontvangen getuigenissen kwamen soms dezelfde feiten terug of er was net sprake van opvallende feiten. Hieronder wordt verder ingegaan op deze feiten. Zo zien we dat er vaak sprake is van uitbuiting van kwetsbare personen en misbruik van geloof of gezag. Veelal spelen machtsverhoudingen of -onevenwicht een rol. Daarnaast lezen we regelmatig feiten van misbruik binnen familiale context en ook van vrouwelijke plegers.

2.1 Uitbuiting van mensen in een kwetsbare situatie

Uit vele getuigenissen komt naar voor dat vooral kwetsbare personen het slachtoffer werden van misbruik. Vaak blijkt dat de plegers geleidelijk aan het vertrouwen winnen van kwetsbare gezinnen of personen, waardoor het voor degene die het misbruik ondergaat moeilijk wordt om hier tegen in te gaan. In hedendaagse termen zou het woord 'grooming' hiervoor op zijn plaats zijn.

Enerzijds was dit wel een strenge school, maar anderzijds werd ik ook heel goed opgevangen door een pater die zag dat ik het moeilijk had thuis. Ik kon met hem babbelen over mijn verdriet dat hieraan gekoppeld was, zonder eigenlijk echt te benoemen dat ik mishandeld werd. Dat durfde ik niet. Bang om nog meer geslagen en geschopt te worden mocht dit uitkomen. Maar deze pater bekommerde zich om mij en gaf mij wat rust in mijn hoofd. [...] Hij leek me zo'n beetje een figuur die ik miste in mijn leven. Nogmaals, hij bracht rust in mijn hoofd door zijn luisterend oor. Ook sloeg hij dan zijn arm om me heen, en wreef eens over mijn hoofd. Ik zag hier helemaal geen graten in. Hij was de vaderfiguur die ik niet had. Totdat...

Ik zag hem als een vaderfiguur, iemand die me zag staan en naar me luisterde. Mijn eigen vader was iemand waarvan ik wenste dat hij het nooit was geweest.

Anderen kwamen terecht in instellingen waar de pleger was tewerkgesteld. Vooral in het verleden werden kinderen geplaatst door jeugdrechters omwille van het hebben van 'onbekwame' ouders, bijvoorbeeld wanneer een van beide een psychische of psychiatrische problematiek had, gestorven was of een alleenstaande ouder was met een buitenechtelijk kind, veel afwezig was, ... Zo werden kinderen en jongeren in instellingen, internaten, weeshuizen en pleeggezinnen geplaatst. Soms kozen ouders ervoor hun kind op internaat te laten gaan omdat ze dachten dat dit beter was.

Mon histoire est ce que l'on a pu entendre dans l'émission QR du mercredi 29/11/2023 sauf que je n'étais pas dans un internat mais dans un établissement pour orphelins et des enfants placé par un juge suite à la perte de droit parentaux. [...] Mon calvaire a dû commencer en 1968 ou le frère X a commencé à abuser de moi et cela a duré plus ou moins 4 ans.

Les sœurs instaurent un climat de peur/de terreur. Je me cache pour pas que l'on me trouve, car je ne sais jamais ce qui va m'arriver, quelle horreur je vais encore devoir subir.

Niet elk kind is ervan op de hoogte dat het gezin waar het opgroeit niet het gezin van oorsprong is. We lezen getuigenissen van mensen waaruit blijkt dat ze pas op latere leeftijd te weten komen dat hun ouders niet hun biologische ouders zijn. Zo kwam deze man pas na het overlijden van zijn vaderfiguur te weten dat hij niet zijn biologische vader was: *“En dan komen de vragen... waarom hebben jullie gelogen tegen mij, waarom mocht ik dat niet weten... heel mijn leven was een leugen, een illusie.”* Zeker wanneer dit gepaard gaat met misbruik binnen het gezin of misbruik tussen de kinderen onderling is dit een aandachtspunt.

2.2 Misbruik van geloof of gezag

Vooraf in het verleden zien we misbruik door geestelijken terugkomen bv. in scholen, internaten, weeshuizen, jeugdinstituten, jeugdbewegingen maar ook in parochies en familiale kring. Zo ook bij deze vrouw: *“Le premier, le pire, et celui avec lequel je me débats encore pour avoir une vie stable où je me sens en sécurité, à l'âge quand j'ai 6 ans, lors d'un mercredi après-midi de catéchisme.”*

Priesters en paters waren in de vorige eeuw vaak vriend aan huis. Families waren (of zijn nog steeds) zeer gelovig, hierdoor is de drempel om te spreken vaak hoger. De idee dat een priester zoiets niet doet, het taboe om over seks te spreken of mensen die misbruikt werden maar door de pater werden opgezaaid met de idee zelf een (dood)zonde te hebben begaan, zijn of waren sterk aanwezig. Daarnaast ervaren mensen een gebrek aan aandacht binnen de kerkgemeenschap zelf.

Ik word boos als ik nu nog priesters of bisschoppen hoor zeggen: “Wij wisten niet dat het zo erg was”

Zeker in gelovige middelen zorgen de gevolgen van misbruik soms voor andere, bijkomende trauma's. Een aantal vrouwen geeft aan zwanger te zijn geworden naar aanleiding van het misbruik. Ze worden gedwongen om abortus te plegen maar kiezen hier soms ook zelf voor. Anderen moeten het kind afstaan of worden verplicht in het buitenland te bevallen. Vaak met medeweten of in samenwerking met (vrouwelijke) geestelijken. Dit ervaren ook deze vrouwen: *“Ik ben in X slachtoffer geworden van een verkrachting door een priester met zwangerschap tot gevolg. In onderlinge samenspraak tussen de priester en zuster Y werd mijn kind na de bevalling meegenomen en aangeboden ter adoptie zonder mijn medeweten en goedkeuring.”* Naast gevolgen voor de vrouw in kwestie, kan dit ook gevolgen hebben voor het geadopteerde kind wanneer het erachter komt dat het geadopteerd werd en zeker wanneer duidelijk wordt waarom dit gebeurd is.

Ondanks de focus van de commissies die in eerste instantie op misbruik binnen de Katholieke Kerk ligt krijgen we ook getuigenissen van misbruik bij de getuigen van andere geloofsgemeenschappen. Er wordt vanuit de getuigen gevraagd ook hier aandacht voor te hebben.

Mon intention est de faire entendre ma voix, de ne pas rester silencieuse et de ne pas tolérer que ces abus se perpétuent sous prétexte de maintenir une image. C'est pourquoi je souhaite que la vérité soit connue et que des mesures soient prises pour protéger à l'avenir les enfants qui grandissent chez les témoins de Jéhovah.

2.3 Machtsverhouding en -onevenwicht

Regelmatig beschrijven mensen machtsverhoudingen en -onevenwicht die mee het misbruik veroorzaken of in stand houden. Zo komt een aantal keren terug dat financiële afhankelijkheid, in een preciaire financiële situatie zitten of komen uit een gezin dat armoede kent, een invloed kan hebben.

Ma mère, à la suite du décès de mon père, était en situation précaire financièrement et avait cherché refuge au sein de cette communauté religieuse.

Een aantal mensen geeft aan dat het misbruik gebeurt onder de dekmantel van zorg, of gerechtvaardigd werd als een vorm van hulp. Plegers maken gebruik van hun status om kinderen of jongeren ‘wegwijs’ te maken in de wereld van relaties en seksualiteit. Of hen te helpen ‘terug op het goede pad’ te komen. Of ze maken gebruik van situaties waarin ze alleen zijn met kinderen of jongeren zoals tijdens bijlessen, catechese, naschoolse opvang, ... Zoals ook deze man ervaarde: *“Menaces et emprise mental, prenant la forme d’humiliations répétées devant mes camarades de classe. Son autorité de professeur lui permettrait de me manipuler aisément: démontrer à quel point je ne suis pas “au niveau”, pour ensuite m’imposer des cours particuliers dans sa chambre”*

Ook tussen jongeren onderling is er soms sprake van misbruik. Dit kan zowel binnen familiale als buiten familiale context zijn. Zeker wanneer er geen of verminderd toezicht is zoals in internaten, scholen, jeugdbewegingen, problematische opvoedingssituaties... kunnen er feiten gepleegd worden.

Mijn ouders scheidden toen ik 8 jaar was. Op zich een opluchting gezien het vele verbale en fysieke geweld dat er was tussen hen twee. Het werd, zoals te verwachten was, een vechtscheiding. Mijn drie jaar oudere broer en ik verbleven voornamelijk bij onze moeder, dat was haar eis. Het contact met mijn vader werd zeer oppervlakkig en wij werden zodanig gebrainwasht dat wij hem ook als een slecht mens begonnen te zien. Deze hele situatie en mijn moeders mentale en fysieke afwezigheid heeft ervoor gezorgd dat er zich een andere rottende situatie kon afspelen. Mijn broer begon zich seksueel aan mij te vergrijpen.

X heeft jarenlang verteld dat ze in haar eigen woorden “gepest werd” door Y en Z op de toiletjes, en dat ze daar “vuile manieren” hadden. De mama van X heeft de klastitularis daar keer op keer over aangesproken. Telkens werd ons gezegd dat dat allemaal niet kon zijn en werden we met een kluitje in het riet gestuurd.

Maar ook leeftijds- of niveauverschillen tussen kinderen en jongeren spelen hierin een rol.

Mijn pleegvader Papa X gaf mij, naar ik heb horen vertellen, véél meer aandacht dan aan “grote broer en grote zus”. Het feit dat ik veel meer aandacht kreeg, was een grote bron van jaloezie van hen naar mij toe, en opeens viel papa X weg... Zij waren 6 en 5 jaar ouder dan mij, ik kreeg constant te maken met verwijten dat hun vader hen verwaarloosd had door mijn schuld.

Soms dragen volwassenen ertoe bij dat dat misbruik tussen kinderen en jongeren onderling in stand gehouden wordt:

Van mijn 12 jaar tot mijn 19 jaar werd ik door mijn broer aangerand. Hij is 8 jaar ouder dan ik. Bijna ieder weekend, toen hij terug kwam van kot, moest ik bij hem 's avonds, 's nachts of 's morgens, in bed kruipen. Ik moest hem bevredigen en hij betaste me overal. Hij was een persoon die ons gezin domineerde en alles besliste. Veel gehoor zou ik niet krijgen bij mijn ouders. Een maal heb ik het gezegd in familiale kring maar er werd niet opgetreden. Na 2000 heb ik er met mijn moeder volop over gepraat en mijn ongenoegen geuit. Doch zij of mijn papa konden niet op tegen de manipulatie van mijn broer.

Je suis née dans une famille compliquée. Un frère aîné violent qui me donnait des coups sans raison dès que je le croisais, une mère qui le protégeait en m'empêchant de pleurer car elle trouvait que j'énervais mon frère en pleurant et que c'était à cause de cela qu'il me donnait des coups, un père, qui excédé par ce fils, le battait de temps en temps avec une ceinture ou à coup de pantoufle et un couple de parents toujours se criant l'un sur l'autre.

2.4 Misbruik in familiale context

Verschillende mensen spreken van feiten binnen de gezins- of familiale context. Hierbij worden vaak verschillende generaties en leden uit dezelfde familie of hetzelfde gezin misbruikt, geweld aangedaan of verwaarloosd. Tegelijk zorgt dit ervoor dat kinderen en jongeren opgroeien met de idee dat dit 'normaal' is: *“Er waren geen grenzen bij ons thuis, neen zeggen kon niet.”* De kans op het verderzetten van geweld en misbruik is daarbij altijd aanwezig. Mensen worden soms herhaaldelijk slachtoffer, ook in hun volwassen leven en relaties, zo ervaart deze vrouw: *“Waarom overkomt mij dit altijd?” werd de vraag die in mijn hoofd bleef spoken.* Dit kan ervoor zorgen dat ze zelf niet in staat zijn de cirkel te doorbreken en hulp te zoeken. Bovendien worden mensen vaak ook niet geloofd door instanties wanneer ze klacht indienen of hulpvragen stellen. Ook wanneer mensen uit een welstellend milieu kwamen zoals deze vrouw: *“Ondanks meldingen bij het CLB, het vertrouwenscentrum bleef ik alleen in de kou staan. Ik kon en durfde niet te spreken. Ik werd en was monddood gemaakt. Mijn ouders zo'n gedistingeerde mensen was de conclusie van de begeleidster bij het vertrouwenscentrum.”*

2.5 Aandacht voor vrouwelijke plegers

Er wordt in verschillende meldingen aandacht gevraagd voor vrouwelijke plegers. Zowel van feiten van seksueel misbruik als van geweld. Mensen geven aan dat dit vaak onderschat wordt of niet erkend. Ook hulpverlening zou het hier moeilijk mee hebben. Toch krijgen we een aantal getuigenissen waarbij vrouwelijke familieleden maar ook opvoeders feiten plegen, zo ook in deze situaties:

Enerzijds vind ik dat slachtoffers van seksueel misbruik in hun kindertijd door een vrouwelijke dader te weinig erkend en benoemd worden. Wij zijn er, wij zijn echte mensen die ook erkenning voor hun trauma's verdienen. Als wij ons verhaal met mensen delen, horen wij heel vaak reacties van ongeloof.

Zelden of nooit lees ik in de media verhalen die, zoals bij mij, gaan over slachtoffers van vrouwelijke daders. Daarom wil ik mijn verhaal voor jullie neerpennen, zodat er meer bewustwording is dat vrouwen ook daders kunnen zijn. Dat kinderen slachtoffer kunnen worden van seksueel misbruik door hun moeder.

3. WORSTELLEN MET ZWIJGEN EN SPREKEN

Als maatschappij, maar ook als hulpverlener, omgeving, politie en justitie vragen we van mensen dat ze spreken over wat hen overkomen is. Dat ze aangeven wat gebeurd is zodat er actie ondernomen kan worden. Een van de moeilijkste zaken waar mensen mee geconfronteerd worden, is het steeds afwegen van zwijgen of spreken, melden of niet. Gevolgd door de vragen: wat dan, tegenover wie, met welke gevolgen? Tegelijk wordt aangegeven dat zelfs na spreken er niet (altijd) (gepast) gereageerd wordt. Of dat mensen de boodschap (lijken te) krijgen dat ze beter gezwezen hadden.

3.1 Twijfel om te spreken

Mensen zwijgen vaak (lang). Dit heeft verschillende oorzaken. Zoals we later zullen zien trachten verschillende mensen signalen te geven die niet altijd opgepikt worden. Als de omgeving niet responsief is, leidt dit vaak tot stilzwijgen en vaak ook lijden in stilte: *“Depuis, je n’ai plus jamais été la même et j’ai souffert très longtemps en silence.”*

Hieronder worden een aantal andere redenen meegegeven waarom mensen aangeven dat ze (lang) zwijgen. Vaak zijn het redenen die met elkaar verweven zijn en op elkaar inspelen. Zo hangt het gevoel van schaamte en schuld samen, maar komt ook geloofd worden regelmatig naar voren.

OVERLEVINGSMECHANISMEN

Daarnaast spelen overlevingsmechanismen een rol, *“Ik had altijd het gevoel dat ik de schuldige was en dat ik moest gehoorzamen.”* In levensbedreigende situaties kiest het lichaam een overlevingsmechanisme zoals bevriezen, dissociëren, vechten, vluchten, verslappen, gehoorzamen en ‘pleasen’. Het gegeven dat dit iets is waar je niet voor kiest en wat ervoor zorgt dat je lichaam anders reageert dan je wil of anderen verwachten, maakt het vaak moeilijk. Dit alles kan ervoor zorgen dat kinderen, maar ook volwassen nu, met heel verwarde gevoelens kijken naar wat er gebeurd is en zich de vraag stellen of zij hierin zelf een aandeel hebben. Hierdoor kan twijfel ontstaan om te spreken.

Een ander overlevingsmechanisme dat speelt is verdringing van hetgeen er gebeurd is om te kunnen overleven. Soms zelfs in die mate dat ze niet meer weten wat gebeurd is. Anderen willen vooral geen pijnlijke herinneringen ophalen, zoals ook deze vrouw *“Ik had die avond netjes begraven in mijn hoofd, anders kon ik niet leven. Dus neen, lippen op mekaar, ik zweeg.”*

SCHAAMTE EN SCHULDGEVOEL

Verschillende mensen geven aan dat ze zich beschaamd voelen of zich door de reacties van anderen beschaamd beginnen voelen. Deze gevoelens van schaamte kunnen lang blijven doorwerken:

Je n’ai jamais su trouver les mots pour pouvoir exprimer mes souffrances, la honte me rendais muet et surtout le regard des autres.

J'ai honte aujourd'hui d'avoir été si facilement manipulé.

Heel vaak hangen schaamte en schuldgevoel samen, soms staan ze op zichzelf. Ze kunnen het spreken belemmeren. Een schuldgevoel kan erg lang aanwezig zijn. Soms tot anderen zoals mensen uit de omgeving aangeven dat de persoon niet de schuldige is. Zo getuigt ook deze man: *“Ik was 57 jaar en verkeerde al 45 jaar in de waan dat ik de schuldige was, dat het mijn fout was, dat mijn leven zo moeilijk was geweest, met een erg hobbelig parcours, waarin zelden plaats was voor innerlijke rust of harmonie, omdat ik gewoon niet goed genoeg was.”*

Anderen ervaren dat het schuldgevoel ontstaat nadat ze er een eerste maal over gesproken hebben, vaak door de reactie die ze krijgen, zoals deze vrouw: *“Sindsdien was ik altijd een braaf kindje, dat geen problemen had, niet opviel en geen aandacht trok...Ik dacht dat dit allemaal mijn schuld was.”*

Schuldgevoel en schaamte kunnen eveneens ontstaan doordat kinderen, soms wanneer ze geen thuis hadden of opgroeiden in een omgeving waar warmte ontbrak zochten naar een thuis. Plegers manipuleerden die kwetsbaarheid en nood aan warmte door deze wel te bieden en zo de weg naar misbruik voor te bereiden. Zoals deze mensen aangeven:

Ik ben opgegroeid in een vrij kindonveilige context en het misbruik als kind is één van de enige situaties waarin ik mij gewaardeerd voelde. Ik werd heel lief en schijnbaar verzorgend benaderd.

Eerst durf je het aan niemand te vertellen. Je bent een kind of een tiener... Je bent bang en beschaamd, je voelt je schuldig omdat je het misbruik zelf onderhield door telkens terug te keren naar de dader, niemand zal je geloven, ...

INVLOED VAN REACTIES VAN ANDEREN

Naast zwijgen door verdringing, schaamte en/of schuldgevoelens, worden mensen niet altijd geloofd of serieus genomen wanneer ze vertellen wat er gebeurt of gebeurde. Zo blijven reacties uit, *“Je n'ai jamais pu être confronté avec la personne car personne ne me croyait et mes parents ne voulaient en aucun cas en parler.”* Of zijn het niet de reacties die verwacht worden, *“Je n'ai jamais osé en parler avec mes parents quand j'étais jeune. J'ai osé aborder le sujet avec ma maman dans les années 2000, la réponse était : Tu inventes, de toute façon les faits sont prescrits.”* Vrees om niet geloofd te worden of een eerste maal niet geloofd worden heeft ook verschillende implicaties. Het kan ervoor zorgen dat mensen lange tijd zwijgen.

Bovendien beschrijven veel mensen dat ze zwijgen omdat het invloed heeft op hun relaties, zo ook deze man: *“A l'exception d'une personne, je n'ai jamais parlé de tout cela à qui que ce soit, car je n'aurais pas supporté le regard des autres et en particulier de ma famille. La personne à qui j'ai osé un jour me confier, était une femme qui j'aimais intensément et qui m'aimait autant en retour. Le lendemain de ma confiance, elle m'a annoncé que c'était fini entre nous.”*

Maar ook omdat ze geen woorden vinden, *“Ensuite, je n'en ai jamais parlé à personne, parce que c'était trop difficile pour moi.”*

MACHTSONEVENWICHT WORDT UITGEBUIT

Soms zorgden plegers ervoor dat degene die ze misbruikten bepaalde voorrechten kregen ten opzichte van anderen. Zo zijn er mensen die aangeven dat ze snoep kregen, extra verzorgd werden, reisjes mochten maken, ... dit was bij deze vrouw het geval: *“Ze gingen graag op bezoek bij de priester, zij kregen er een warm onthaal, een luisterend oor, er was cola, chips en ze speelden spelletjes. Maar ook op de schoot van de priester zitten die met zijn handen onder haar kleding en haar ondergoed ging en haar overal betastte. De priester beval haar van hierover te zwijgen en het tussen hen te houden.”*

Het is voor kinderen en jongeren bovendien niet altijd duidelijk wat er gebeurt, soms omwille van de leeftijd, of het schijnbaar normaal zijn van het misbruik doordat verschillende leden in het gezin of de omgeving dit meemaken, of door de beslotenheid van een gezin of gemeenschap. Opnieuw zorgt dit ervoor dat mensen zwijgen. Dit werd als volgt ervaren:

Hoewel ik de handelingen die hij stelde niet fijn vond, duurde het jaren voor ik besepte wat er aan de hand was. Wie opgroeit met misbruik en/of agressie kent niets anders, waardoor dit de normale gang van zaken lijkt.

Et quand j'étais enfant, de quoi aurais-je parlé puisque je pensais que c'était normal, que je ne connaissais rien d'autre? La famille vivait repliée sur elle-même, je n'avais aucun point de repère extérieur.

Er kan bovendien druk gelegd worden door de pleger, omgeving of instanties om niets te zeggen. Of mensen worden bedreigd: met geweld, met de dood, om thuis weggehaald te worden, door aan te geven dat ze toch niet geloofd zullen worden of dat zij gestraft zullen worden in plaats van de pleger. Anderen worden omgekocht om te zwijgen. Een aantal mensen vertellen hierover het volgende:

Mein Patenonkel hat mir immer wieder versichert, dass ich etwas Besonderes bin, dass er mir auf die eben beschriebene Art seine Liebe zeigt und ich mit niemandem darüber sprechen soll. Das habe ich auch nicht getan, da ich niemanden hatte, dem ich mich hätte anvertrauen können.

Mon père m'a interdit d'en parler, c'était un secret et je me tenais à carreau par peur des coups.

En dat ik dat aan niemand mocht vertellen. Dat dit ons geheim moest blijven. Anders ging er iets ergs met mij gebeuren. Daarna verliep het in het internaat altijd maar slechter en slechter, en op school ook. Dr. X kon mij niet begrijpen, niemand kon mij begrijpen. Ik begon mij zelf pijn te doen met glas en stenen. Tot mijn armen volledig open lagen.

De druk om te zwijgen omdat de pleger deel uitmaakt van de geloofsgemeenschap van de ouders, om de familie of de reputatie te beschermen, is vaak ook groot, zo ervaart deze vrouw: *“Het was een hel voor mij, ik mocht ineens geen kind meer zijn... want ik moest iedereen van mijn familie in bescherming nemen en zwijgen, waarom zwijgen?”*

In bepaalde getuigenissen wordt aangehaald dat er expliciet gevraagd werd door directies, de Kerk of instellingen om geen stappen te ondernemen. Zoals bij deze vrouw: *“De politie geeft de ouders van cliënte het advies om een advocaat te contacteren. De directeur onderneemt pogingen om te vermijden dat de ouders van cliënte gerechtelijke stappen zouden ondernemen. Dezelfde avond krijgen de ouders van cliënte en cliënte bezoek van lerares X., schoonzus van moeder-overste. Tijdens dit bezoek beloven de ouders geen gerechtelijke stappen te zullen ondernemen maar eisen zij wel dat de school stappen zou ondernemen.”* Ook medewerkers ervaren dit en voelen zich na jaren nog schuldig om wat ze gezien hebben en waar ze niet zijn tegen opgetreden.

3.2 “Eindelijk kon ik er met iemand over praten”

Kunnen spreken kan helpen zoals deze man aangeeft: *“J'aimerais pouvoir parfois en parler, ne fut-ce que pour pouvoir libérer mon esprit, mais aussi peut-être que mes enfants comprennent pourquoi je m'éloigne de l'Eglise.”*

Verschillende mensen spreken voor de eerste keer over wat ze hebben gezien of meegemaakt. Mensen halen aan dat ze spreken na meer dan 40 jaar, na het zien van de reeks ‘Godvergeten’, een andere getuigenis in de media, na de affaire Dutroux, na een radioprogramma, ... Er wordt gesproken tegenover partners, familie, vrienden, hulpverleners, politie, justitie, politici, media, instellingen, organisaties, plegers, ...

Na spreken begint vaak een verder traject naar herstel.

Hoe moet ik nu verder? Stap per stap, dag per dag denk ik, tot dat ik weerbaar genoeg ben om mijn verleden volledig te kunnen aanvaarden, mijn lichaam te respecteren en mezelf de liefde en warmte te kunnen geven die mijn man en therapeuten zeggen dat ik verdien. Hopelijk komt die dag ooit wel.

Hieronder lichten mensen toe hoe ze spreken ervaren hebben en waar ze overal gesproken hebben.

IN DE OMGEVING

Meestal vinden mensen het zeer moeilijk om met hun directe familie (bv. ouders, broers en zussen, partner, kinderen,...) te spreken over wat gebeurd is. Soms duurt het lang voor er gesproken wordt zoals deze man aangeeft: *“Het heeft jaren geduurd voor ikzelf dit allemaal een plaats kon geven, eigenlijk tot na het huwelijk. Eindelijk kon ik er met iemand over praten...”*

Steun in de omgeving wordt als zeer belangrijk ervaren. Verschillende mensen vinden de moed om met een partner of vriend te spreken over wat er gebeurde. Dit kan ook een aanzet zijn om andere stappen te zetten zoals een klacht indienen, psychologische hulp zoeken of anderen inlichten. Maar ook wanneer de feiten nog aanhouden, kan familie of omgeving optreden door de toegang te ontzeggen of het kind weg te halen uit de omgeving waar het misbruik plaatsvindt of door zelf klacht in te dienen. Zo ondervond ook deze man: *“Uiteraard besepte ik later dat mij helemaal geen schuld trof en ik ben mijn ouders eeuwig dankbaar dat ze me volledig geloofd hebben en meteen kordate actie genomen hebben.”*

Verschillende mensen ervaren weinig openheid of begrip om te spreken met hun omgeving. Dit kan ervoor zorgen dat mensen opnieuw gaan zwijgen. Soms zelfs voor de rest van hun leven. Dit heeft ook implicaties op het herstelproces en de erkenning die mensen ervaren, “*Het is moeilijker jezelf te erkennen als je geen erkenning krijgt van je familie.*” Maar er zijn ook mensen uit de omgeving die hun familieleden of hun naasten helpen spreken. Er zijn ook verschillende mensen die namens hun (overleden) partner of familielid getuigen, zoals deze dochter: “*Ik getuig om mijn vader recht te doen... Ik getuig om wat hem overkomen is te verbinden met de moedige strijd vandaag van zo vele slachtoffers.*”

BIJ INSTELLINGEN, INSTANTIES EN ORGANISATIES WAAR HET MISBRUIK PLAATSVOND

Soms zetten mensen stappen naar de instantie of organisatie waar de feiten plaatsvonden of naar de verantwoordelijke hiervan. Sommigen deden dit reeds lang geleden tijdens of vlak na de feiten, anderen pas na vele jaren. Vooral binnen de scholen en parochies leidt dit er vaak toe dat er overplaatsingen gebeuren of plegers weggehaald worden bij jongeren, zonder dat er klacht tegen hen wordt ingediend. Vaak was hiermee de kous af voor de organisatie:

La hiérarchie de l'Eglise était au courant des problèmes de ce prêtre, car il a été ensuite changé de paroisse.

Verplicht overplaatsing aanvragen naar jongensschool. Nadien heeft hij jaarlijks brieven geschreven om terug te kunnen keren naar de meisjesschool. Hij heeft de feiten nooit erkend of toegegeven.

Hij zal gestraft worden, hij krijgt een andere parochie, en een kleinere.

Dit kan ervoor zorgen dat misbruik wel op dat moment stopt, maar elders opnieuw kan beginnen. Daardoor wordt dit intern ingrijpen soms als ontoereikend ervaren:

Ik ben 40 jaar geleden misbruikt door een priester die uitgewezen missionaris was uit Congo omwille van onaanvaardbaar gedrag aldaar en hier in mijn stad een pastorale functie had gekregen binnen een parochie en in een charismatische groep.

A une époque ce dernier avait même été éloigné de Belgique et envoyé dans la région de Toulouse. Il n'avait plus aucune charge en tant qu'enseignant dans une école jésuite, mais il revenait plus au moins régulièrement au collège pour y donner des conférences. Ceci alors qu'il lui était explicitement demandé de ne plus s'approcher d'un collège et/ou d'élèves. Il avait également gardé des contacts avec le collège.

Aujourd'hui enfin, j'ai décidé suite aux actualités, suite à la conférence concernant les abus, de prendre le taureau par les cornes, et envisagé de déposer plainte contre mon abuseur, et pour ce faire, je trouve d'autres témoignages le concernant, d'autres traces de son comportement, me pensant alors cas isolé, je m'aperçois qu'il s'agissait d'un prédateur, qu'il a eu des relations avec des jeunes filles/femmes, que des soupçons de pédophilie, d'alcoolisme aussi circulaient à son propos dès la fin des années 70, si pas avant, mais aussi que cela se savait dans sa hiérarchie, l'abbé X son supérieur le 'protégeait', des plaintes ont

été faites à cette époque, mais rien, personne n'a réagi, qui au contraire, l'église l'a nommé ailleurs, là où il pouvait s'adonner à loisir à ses penchants, dans des homes pour enfants en difficulté, ou encore à une école pour des sourds et muets.

Soms wordt iemand ontslagen na een melding. Soms wordt ook hulp gezocht of geboden: *“De enige plek waar ik kon praten was op school, daar werd professioneel gereageerd en kreeg ik hulp. Het aanspreken van mijn moeder over de hele situatie had jammer genoeg geen effect, er veranderde niets. Het was nooit gebeurd.”*

Sommige mensen melden dat er in hun situatie helemaal niets ondernomen werd, zoals deze persoon ervaarde: *“J'ai alerté ma famille à plusieurs reprises, ils ont rapporté les faits aux anciens (équivalents de pasteurs) aucune action n'a été entreprise.”*

Of werd de schuld zelfs naar hen doorgeschoven, dit ervaaarden ook deze mensen:

Un des anciens, président de l'assemblée à l'époque, m'a dit que si mon agresseur agissait ainsi avec moi, c'était de ma faute, c'est que j'avais fait quelque chose pour que ça arrive, que je l'avais cherché.

Comme je ne peux plus rien contre la bonne-sœur qui par ces manipulations m'a fait comprendre, alors que je n'étais qu'un enfant de 11 ans, que c'était moi le coupable, le mauvais.

Bij andere mensen werd direct contact genomen met de vermeende pleger waarna mensen worden aangezet tot zwijgen en/of het misbruik en geweld verhevigde, zoals bij deze vrouw: *“Die avond ben ik daar buiten gesleurd door mijn moeder bij de haren. Niemand heeft haar gestopt. De dame van de vzw kon mij enkel aankijken met tranen in de ogen en ‘sorry’ zeggen.”* Of bewust bewijsmateriaal vernietigd wordt. Dit ervaarde ook deze vrouw: *“De klacht tegen mijn vader werd later geseponneerd want alle bewijsstukken waren verdwenen. X had hem in het gesprek op school getipt om deze te vernietigen en dat was niet de eerste keer.”*

Kinderen en jongeren hebben in bepaalde situaties toestemming nodig van hun ouder of voogd om bijvoorbeeld ergens anders opgevangen te worden. Dit leidt tot problematische situaties als diezelfde ouder of voogd de persoon is die verantwoordelijk is voor het misbruik. Een vrouw vertelt hierover het volgende:

Bij mij hebben verschillende instanties (Comité Bijzondere Jeugdzorg, PMS, Kind in Nood, de jongerentelefoon) echte steken laten vallen. Soms omdat ze niet wilden luisteren, of mijn moeder haar woorden krachtiger vonden dan die van mij, of gewoon omdat het systeem hen niet toeliet om te helpen. Ik kreeg geen hulp, terwijl ik beleefd en duidelijk smeekte om hulp. Ik schreef, ik praatte, ik durfde (spreekwoordelijke) deuren intrappen om mijn problemen duidelijk te maken. Maar niemand luisterde. Geen enkele jongere die in een gelijkaardige situatie verkeert mag dit ooit nog meemaken

Mensen geven aan dat er na hun klacht bij instanties, door de betreffende instanties geen klacht ingediend werd tegen de vermeende pleger of stappen gezet hebben in die richting. Sommigen spreken over doofpotoperaties waarbij melders gevraagd/bedreigd werden om niet naar justitie te stappen: *“Uiteraard kregen we van de verantwoordelijke van het Centrum voor Kindermishandeling te horen dat het niet zinvol was klacht in te dienen bij gerecht en politie, omdat dat toch niets uithaalt.”*

Of waarbij verantwoordelijken actief probeerden alle betrokkenheid en verantwoordelijkheid van zich af te schuiven, zoals deze ouders ervoeren: *“Elke poging om de verantwoordelijkheid van de school te laten onderzoeken is door alle instanties vakkundig in de kiem gesmoord.”*

Of er wordt beloofd dat er stappen gezet zullen worden die echter nooit gezet worden, *“Ze beloofden een interne procedure rond grensoverschrijdend gedrag uit te werken, maar deze kwam er nooit.”*

Sommige instanties geven mensen vergoedingen. Dit kan gaan over dadingen vanuit de Kerk maar ook over schadevergoedingen die plegers uit eigen beweging betalen. Hierbij wordt opgemerkt dat deze vergoedingen vaak gekoppeld worden aan voorwaarden bv. het contact mogen hebben met kleinkinderen, zwijgen, geen juridische stappen zetten...

ANDERE INSTANTIES

Sommige slachtoffers zijn langsgesgaan bij de Commissie voor erkenning en bemiddeling voor slachtoffers van historisch misbruik, opgericht door het Vlaams parlement om erkenning te bieden aan slachtoffers van misbruik van minstens 10 jaar geleden, en kijken hier positief op terug. Het heeft hen geholpen om met instellingen of instanties of met het meldpunt van de Kerk in contact te komen zodat ze meer informatie kregen over hun dossier. Anderen staan klaar om een intakegesprek bij de Erkenningscommissie aan te gaan. Anderen hebben pas recent vernomen dat deze bestaat.

Ook andere meldpunten zoals deze van universiteiten en hogescholen, interne en externe vertrouwenspersonen op het werk, 1712, SOS Incest, Zorgcentra na Seksueel Geweld,... worden door mensen gecontacteerd. Deze initiatieven kunnen enorm helpen om informatie en hulp te krijgen. Soms hebben mensen andere ervaringen en voelen ze zich niet gesteund door de bestaande initiatieven. Er wordt door verschillende mensen aangegeven dat de bestaande initiatieven te weinig bekend, gefinancierd en bemand zijn. Hierover worden later aanbevelingen gedaan.

Tussenkost van justitie of andere instanties kan indirect ook een negatieve impact hebben, door de gevolgen die andere actoren eraan verbinden, waardoor deze tussenkost in feite een belemmering vormt voor de erkenning van en het herstelproces van mensen. Zo ervoerden deze ouders dat de kinderbijslag werd ingetrokken omwille van de langdurige afwezigheid van hun kind: *“Voor ons als ouders was het zeer bedroevend dat wij niet alleen geconfronteerd waren met een wrak van een kind na drie jaar van misbruik en mishandeling op een BuSO1 school, maar daarna ook jarenlang moesten vechten tegen de rechterlijke macht en andere instanties.”*

1 School voor buitengewoon secundair onderwijs

3.3 Gemiste signalen

In een aantal situaties wordt gesproken van herhaaldelijk misbruik of geweld bij de verschillende plaatsingen. Zelden komen kinderen en jongeren voor hun hele leven op één plek terecht. Ook dan worden signalen gegeven en durven kinderen en jongeren soms zelfs klacht in te dienen. Maar vaak is dit een maat voor niets en worden ze niet geloofd. Dit ervaren ook deze mensen:

Psychiaters, psychologen... dat was taboe, dat was voor de échte zotten plus het zou een schande betekenen en een bewijs geweest zijn dat zowel de jeugdrechtbank en de pleegmoeder “gefaald” hadden.

Tout se jouait à <<huis clos>> Personne n'était là pour voir ce qui se passait, vérifier comment les enfants étaient traités, comment cela s'organisait. Je peux imaginer que de l'extérieur tout paraissait très normal.

Kinderen en volwassenen beschrijven de signalen die ze uitstuurden en die niet (altijd) opgepikt werden. Bijna altijd zijn er signalen gegeven. Bijvoorbeeld schoolresultaten die plots kelderen zoals deze man beschrijft: *“Inutile de dire que je n'allais pas bien... échecs scolaires répétés, non-reconnaissance de mon envie de plus en plus pressante de rejoindre l'enseignement technique que mon frère fréquentait.”*

Door het niet optreden kan het dat er verschillende mensen slachtoffer worden van het misbruik, wat zorgt voor schuldgevoelens bij degene die niet gemeld hebben of waarvan de meldingen niet serieus genomen worden.

In andere situaties wordt er wel (deels) opgetreden en worden kinderen weggehaald: *“Tot op een dag organisatie na organisatie de stekker uit de samenwerking trokken, omdat ze een voor een besloten dat onze thuis geen veilige plek was om die kinderen in onder te brengen. Maar de zorg over de eigen kinderen werd nooit in vraag gesteld. Nooit heeft iemand zich om ons bekommerd.”*

Maar ook gedragsveranderingen en opstandig gedrag zijn mogelijke signalen.

J'ai essayé de refuser, mais mes parents m'ont obligé à y aller. Ils ne pouvaient pas imaginer les raisons de mon refus.

Etant bonne élève, cette situation a entraîné des répercussions sur mes résultats scolaires et mon comportement en classe. J'ai été convoquée auprès d'une psychologue au sein d'une structure CPMS où j'ai signalé les faits. Il n'y a eu aucune suite donnée à ce signalement.

Soms leidt het tot een houding waarbij geweld niet geschuwd wordt.

Ik moest toen al maskers opzetten om te overleven en iedereen blij maken, van mijn normale opvoeding schoot niks meer van over, op school was ik een vechtersbaas geworden (ik kwam op voor kinderen die gepest werden en was voor mij een uitlaatklep) toen zat het al in mij, ik kan niet tegen ONRECHTVAARDIGHEID...

Daarnaast worden signalen als weglopen, zwijgzaam worden, zich isoleren van vrienden, thuis altijd weg willen zijn, eetproblemen, automutilatie en depressie vaak genoemd, tot soms pogingen tot zelfdoding: *“Ces deux tentatives de signalement sans aucune prise en considération de mon témoignage ont renforcé mes sentiments de honte et de culpabilité déjà très présents. J’ai hésité à plusieurs reprises de passer à l’acte en absorbant des médicaments pour en finir avec cette culpabilité.”*

Vaak stellen we vast dat die wanhopige signalen wel uitgestuurd worden maar niet opgepikt.

Il a pris connaissance de ces faits sans témoigner d’empathie pour ma situation. Il était plutôt embêté et j’ai vite compris que je n’aurai aucune aide de sa part.

Helaas, ik werd altijd teruggevonden en terug naar huis gebracht. Niemand stelde veel vragen. Het waarom ik dergelijke zaken deed waren duidelijk voor niemand belangrijk.

Waarom worden signalen niet opgepikt? Redenen die regelmatig terugkomen zijn deze: klachten worden niet serieus genomen, mensen voelen zich machteloos, weten niet waar ze terecht kunnen, er is geen doorverwijsmogelijkheid of geen veilige opvang mogelijk, handelingsverlegenheid, angst voor het imago, loyaliteitsconflicten, gebrek aan kennis... Dit valt veel mensen erg zwaar. Het vraagt veel om hulp te vragen en is extra pijnlijk wanneer deze schreeuw ongehoord blijft zoals ook blijkt bij deze getuigenis:

Geen enkele jongere die in een gelijkaardige situatie verkeert mag dit ooit nog meemaken. Elke jongere die aan de alarmbel trekt moet serieus genomen worden, moet geholpen worden. Hiervoor moet de overheid echt de nodige middelen vrij maken. En de overheid moet de instanties die falen ook op hun nalatigheid wijzen. En graag ook over de impact van hun nalatigheid. Want als mijn zelfmoordpoging in 1998 geslaagd was, zou niemand vandaag nog wakker liggen van die puber die schreeuwde om aandacht. Dan was ik een zwart cijfer in de statistiek. Niemand mag ooit nog zo tot het uiterste gedreven worden. Geen enkele jongere mag ooit nog geloven dat een stille dood sterven beter is dan hun dagelijkse lijden.

Het niet (h)erkennen van deze signalen zorgt ervoor dat mensen opnieuw gekwetst worden, het misbruik in stand wordt gehouden of verergert. Het zorgt er ook voor dat er niet het gepaste gevolg aan gegeven wordt en dat eenzaamheid, depressie en zelfmoordgedachten meer voorkomen, zoals ook deze vrouw aangeeft: *“Il y a eu le désespoir, la supplication que l’on vienne me sauver, me chercher. Personne n’est venu. Il y a eu la peur plusieurs fois de mourir et aussi la volonté de mourir, qui aurait été une délivrance.”*

In sommige situaties worden signalen wel goed opgepikt en wordt er ook gevolg gegeven. *“We hebben X onmiddellijk uit het internaat gehaald. Ze is nu thuis. We konden tot nu toe geen andere plaats vinden... Er zijn in het dossier sterke aanwijzingen dat leerkrachten en directie van de school op de hoogte waren van mogelijke feiten.”*

Verschillende mensen geven aan dat het belangrijk is signalen te herkennen en correct te handelen wanneer ze opgepikt worden om mensen te beschermen en te helpen.

3.4 Andere slachtoffers

Heel veel mensen geven aan bang te zijn voor, of weet te hebben van, anderen die slachtoffer werden of zijn. Sommigen meenden dat het beter was het misbruik te ondergaan omdat ze dachten dat ze zo konden voorkomen dat anderen ook slachtoffer werden, om soms later te weten te komen dat zij die ze wilden beschermen toch misbruikt werden. Zoals deze man: *“Un peu plus tard j’ai appris que mon frère jumeau avait aussi été abusé par le même frère.”* Dit soort (verkeerde) veronderstellingen wegen vaak mee in de beslissing al dan niet te spreken of signalen uit te zenden, en in schuldgevoelens en schaamte omdat ze niet hebben kunnen voorkomen dat anderen misbruikt werden.

Verschillende mensen geven aan dat ze getuigen voor de commissie omdat ze willen voorkomen dat er nog nieuwe slachtoffers vallen. Om anderen de kracht te geven hulp te zoeken en zich uit te spreken en aan te geven dat zij geen schuld hebben bij wat hen wordt of werd aangedaan. Hierbij wordt gevraagd naar kinderen, jongeren en volwassen te luisteren en te blijven luisteren:

Ouvrir les yeux, ouvrir les oreilles de la société qui a du mal à entendre l’indicible. Je témoigne car les enfants ne peuvent pas venir témoigner devant vous. Ils sont vulnérables et nous nous devons, en tant qu’adultes, de les protéger, de nous battre pour eux.

4. DE LANGE ZOEKTOCHT NAAR (H)ERKENNING EN HERSTEL

Om tot erkenning en herstel te kunnen komen, is het kennen en vinden van de waarheid voor verschillende mensen essentieel. Zodra er zicht is op de feiten kunnen mensen erkenning krijgen voor het feit dat er dingen gebeurd zijn die niet hadden mogen gebeuren. Dit is een voorwaarde voor herstel of kan de start zijn van een zoektocht naar herstel, zoals ook deze vrouw aangeeft: *“Noodzakelijke eerste stap in mijn proces om te genezen en te helen. Langs de andere kant is de miserie toen goed begonnen met een zware depressie, zelfs met zelfmoordgedachten tot gevolg. Het trauma is bijlange nog niet voorbij. Het is moeilijk om ermee om te gaan.”*

Mensen hebben nood aan beluisterd en gezien te worden. Erkenning krijg je vooral van anderen. Erkenning door een officiële instantie is van groot belang: deze kan vanuit verschillende instanties komen, zoals politie en justitie, hulpverlening, de Kerk of andere betrokken organisaties. Daarnaast is ook erkenning door de omgeving of door de maatschappij in brede zin van groot belang.

Erkenning krijgen loopt echter niet altijd van een leien dakje. Het is vaak een proces van vallen en opstaan, waarbij verschillende factoren en drempels een rol spelen. Bovendien is er niet alleen herstel nodig voor de persoon die door het misbruik heeft geleden, maar ook voor de instellingen, instanties en organisaties waar het heeft plaatsgevonden en voor de maatschappij als geheel.

We staan stil bij de ervaringen rond de zoektocht naar waarheid, erkenning en herstel bij politie en justitie, hulpverlening, de Kerk, lotgenotenwerkingen en de samenleving.

4.1 Zoeken naar de waarheid

Voor verschillende mensen begint erkenning bij de zoektocht naar de waarheid. Het is omwille van regels, oude feiten, gebrekkige archivering, politie die klachten niet altijd goed noteert, ... vaak moeilijk voor mensen om alles te kunnen reconstrueren. Zo getuigt ook deze man:

J'ai depuis fait des recherches en 1995 à la police de Namur pour retrouver le P.V. original signé par mon père sans succès: les archives avaient été 'nettoyées', ensuite contacté l'inspecteur de la P.J. qui se souvenait très bien de l'épisode et qui m'a répondu: 'il peut y avoir de multiples raisons pour lesquelles le juge décide de ne pas poursuivre', j'ai ensuite rencontré mon agresseur qui avait fait un ACV et qui se 'reposait' dans une maison de repos, qui m'a rétorqué que 'c'était quand même moins grave que prendre une autostoppeuse en voiture et la violer'! J'ai ensuite contacté l'évêché de Namur pour avoir un point de contact, j'ai voulu dans un premier temps correspondre par mail: je n'ai pas eu réponse à mes questions, si ce n'est pour résumer: 'si vous n'êtes pas d'accord, prenez un avocat'!

Het reconstrueren van de waarheid kan helpen bij de erkenning, om geloofd te worden maar ook om zelf zicht te krijgen op wat gebeurd is. Zeker wanneer er onduidelijkheden zijn over wie de biologische ouders zijn of wie de jeugdrechter was die de plaatsing heeft opgelegd of waar je wanneer verbleven hebt. Doorheen de tijd kunnen herinneringen ook aangetast worden en hier kapstukken bij vinden kan helpen. Een dame geeft hierover het volgende aan: *“Ik zocht in het begin van de herbelevingen naar objectieve feiten om te kunnen achterhalen of het echt gebeurde wat er gebeurde. Mijn nood aan het kennen van de waarheid en erkenning was en is groot.”*

Zoeken naar de waarheid is voor verschillende mensen belangrijk. Er zijn ook naasten die willen weten of begrijpen wat er gebeurd is. Die samen met of voor hun familielid een strijd voeren en verlangen naar rechtvaardigheid en erkenning, ook voor zichzelf.

Je ne sais pas ce que c'est d'être une victime de pédophilie, mais je sais ce que c'est de perdre un frère qui a préféré mettre fin à ses jours plutôt que de nous parler et ce n'est pas juste!!! Je suis triste et en colère, je dois vivre avec cela, je veux juste lui rendre sa dignité, et vivre en paix.

4.2 “Für ein Opfer verjährt Missbrauch nicht”

Erkend worden als slachtoffer door justitie kan bijdragen tot herstel, *“Il faut donner un statut aux victimes, ne pas les réduire au silence et les indemniser décemment pour autant que ce soit vraiment possible.”* Erkenning krijgen van justitie betekent gezien worden door de maatschappij. Bovendien is gerechtigheid voor veel slachtoffers belangrijk. Dit loopt niet altijd van een leien dakje: *“In mijn ogen loopt zoveel fout in de behandeling van seksuele misdrijven. Slachtoffers worden niet of fout opgevangen, politionele diensten grijpen niet of te laat in. De doorlooptijd van klacht tot proces duurt véél te lang, en er worden teveel daders onterecht vrijgesproken.”*

We overlopen de verschillende processen die mensen doormaken in het al dan niet krijgen van erkenning en mogelijkheden tot herstel via justitie en politie. Allereerst wordt door mensen nagedacht over het wel of niet indienen van een klacht. Indien er een klacht ingediend wordt, zijn er ook verschillende ervaringen die mensen in hun getuigenissen beschrijven. Daarna wordt stilgestaan bij de eventuele verdere opvolging van de klacht.

DREMPELS VOOR HET INDIENEN VAN EEN KLACHT

“Comme la plupart des victimes, il y a une grande peur à témoigner. Et la plus grande est sans doute de ne pas être crue, car mon histoire, j'en suis consciente est, même pour moi parfois, difficile à croire.”

Mensen denken regelmatig en soms lang na over het al dan niet indienen van een klacht. Bij sommigen wordt niettemin, zoals reeds aangegeven, door de pleger, de betrokken instelling of de familie afgeraden een klacht in te dienen en wordt geprobeerd alles in de doofpot te stoppen. Zoals deze vrouw ervaarde: *“Mon père m'a continuellement menacée et m'a intimidée au secret toute mon enfance. J'ai révélé les agressions à ma grand-mère qui m'élevait (mère de l'agresseur). Celle-ci m'a également contrainte au silence. Elle a choisi de le protéger et de scarifier une petite fille âgée de 6 ans lors de révélations. Suite à cette confidence tue, on choisit de se taire à jamais. Aucune plainte n'a été déposée à l'époque. Par contre, j'ai porté plainte post mortem contre mon père en 2022. Je n'ai jamais bénéficié d'aucune reconnaissance des faits ni du statut de victime d'inceste.”*

Er zijn verschillende redenen om geen klacht in te dienen, drempels die mensen ervaren. Er wordt dieper ingegaan op een aantal van deze redenen:

- Soms is er veel onzekerheid over de gevolgen van een klacht. *“Ik heb ook nooit klacht ingediend over die feiten omdat er te veel onzekerheden zijn en het onderzoek op zich mij steeds afschrikt.”*

- Of er is de angst voor de impact van een proces: “Mijn vader ontloopt zijn straf. Zou ik me beter voelen als hij wel gestraft wordt? Met een proces? Welke risico’s zijn eraan verbonden? Achteraf bekeken is het wel goed, dat er geen proces was. De feiten zijn verjaard. Een proces had ik nooit overleefd.”
- Soms geeft iemand aan dat een veroordeling weinig verschil zou maken: “Voor mijzelf hoeft een juridische straf/veroordeling eigenlijk niet, want die dag kan niet gewist worden, de herinnering blijft. Ik zou mij niet beter voelen bij deze feiten, door een veroordeling of boete.”
- Voor anderen is het risico om niet geloofd te worden te groot, of speelt de angst om oude wonden opnieuw te openen, of is men bang om slecht behandeld te worden door politie of justitie. Soms zijn de betrokken personen al overleden en heeft het geen zin meer om een klacht in te dienen. Soms komen al deze redenen samen zoals bij deze persoon:

Je n’avais pas envie de prendre le risque d’être pas être crue, le risque de ne pas être reconnue comme victime ni vivre un sentiment d’injustice. Tout cela viendrait d’ajouter à un quotidien déjà bien difficile à vivre. Ces démarches judiciaires sont très lourdes et épouvantes et impliquent une grosse dépense non seulement en temps mais aussi en énergie et en argent qui me font défaut (et la précarité et la maladie sont des séquelles fréquentes des violences sexuelles incestueuses). Par ailleurs j’ai l’impression que la justice privilégie les agresseurs au détriment des victimes, autrement dit ne joue pas son rôle. Entre-temps mon père est mort et mes autres agresseurs connus sont décédés. Il n’y a plus lieu de déposer une plainte.

- Een gebrek aan vertrouwen in het rechtssysteem en aan aandacht voor slachtofferschap binnen justitie en politie spelen ook mee.

Par ailleurs je n’ai pas fait de démarches du côté de la justice car je sais que la plupart des plaintes sont classées sans suite, que souvent les policiers (la plupart du temps des hommes) mettent en doute les déclarations de victimes. En tant que survivante de l’inceste, je suis très vulnérable du fait des traumatismes subis à répétition et je n’avais pas envie d’y ajouter la maltraitance d’une police qui n’est pas formée à la prise en charge des victimes ni à recevoir ce type de plaintes.

Het is dus duidelijk dat de onduidelijke opvolging van klachten, de angst om niet geloofd te worden, de verjaring van de feiten, de dood van plegers, de vrees om geen ‘genoegdoening’ te vinden in de rechtsgang, de onzekerheid over de afloop, ... hierin meespelen. Het niet aangeven van feiten of het niet verder opgenomen worden bij politie en justitie draagt volgens een aantal mensen bij aan een ‘dark number’, hierdoor blijven feiten onzichtbaar voor de maatschappij. Dit kan ertoe leiden dat geen (passend) gevolg gegeven wordt aan de feiten. Een dochter zegt hierover het volgende: “Er blijft hoogstwaarschijnlijk een heel groot dark number van vele slachtoffers die nooit hebben kunnen spreken en dit geheim meedragen in hun graf.”

HET INDIENEN VAN EEN KLACHT

Bij het indienen van een klacht worden verschillende stappen doorlopen. Doorheen de verschillende fases komen verschillende ervaringen bij mensen naar voren.

POSITIEVE ERVARING

Ondanks deze drempels hebben verschillende mensen klacht ingediend en de feiten bekend gemaakt. Dit heeft soms tot erkenning geleid. Zo geven mensen aan erkend te zijn door politie. Het zich gehoord en erkend voelen wordt meebepaald door een warme ontvangst, beluisterd worden, met geduld behandeld maar vooral geloofd worden is belangrijk: *“Het feit dat je eindelijk geloofd wordt, is een gevoel dat moeilijk te omschrijven is.”*

Wanneer vervolgens ingegrepen wordt door politie en justitie of er wordt een grondig onderzoek gevoerd naar de feiten, volgt (opnieuw) een gevoel van erkenning en kan aan herstel gewerkt worden. Zo zijn er mensen die door hun klacht thuis weg konden geraken: *“Ik kreeg een crisisbed, ik was eindelijk veilig.”* Pas als deze veiligheid er is, kan er enige rust komen en gewerkt worden aan een hersteltraject.

MINDER GOEDE ERVARING

Regelmatig maken mensen melding van het feit dat ze geen erkenning kregen en/of dat er geen herstel is gekomen na het indienen van een klacht². Hier spelen verschillende zaken mee, zoals de omgeving waar verhoren gebeuren, het gebrek aan bijstand en zorg en het niet geloofd worden. Allemaal factoren die kunnen bijdragen tot secundaire victimisatie. Een man zegt hierover het volgende: *“Ik wil kunnen verwachten dat de aangifte van traumatische feiten op zich geen traumatische gebeurtenis hoeft te zijn.”*

Bij het verhoor en het noteren van de klachten maakt het een groot verschil wie aanwezig is en op welke manier dit gebeurt. *“Rechercheurs hebben veel macht en geven geen informatie. Een slachtoffer heeft juist nood aan duidelijkheid. Dat geeft controle en vertrouwen. Controle en vertrouwen is net datgene dat bij deze mensen beschadigd is.”*

Sommige mensen geven aan dat hun klacht niet altijd (goed) genoteerd wordt. Zo worden soms meldingen genoteerd in plaats van een klacht opgesteld of gaan PV's verloren of worden ze niet opgemaakt.

Ik ben eerst alleen gegaan naar de politie om aangifte te doen en een tweede keer was mijn ex-man erbij. Mijn nonkel, werd als politieagent in de gemeente X ook ondervraagd over mijn verklaring maar heeft alles ontkend. Meer dan 10 jaar later heeft men bij de politie van gemeente Y ontdekt dat mijn verklaring niet eens genotuleerd was door de politie van X.

2 Het gaat soms over feiten van lang geleden en ook klachten die lang geleden ingediend werden. In de getuigenissen is het niet altijd mogelijk af te leiden wanneer precies klacht werd ingediend. Hierdoor is het onduidelijk of evoluties zoals rechten voor slachtoffers en slachtofferhulp reeds van toepassing waren of niet. Desondanks wordt niet uitgesloten dat ook bij recente aangiften dezelfde ervaringen aanwezig zijn.

Toen heb ik contact opgenomen met Rik Devillé en heeft hij zelf ook contact opgenomen met de politie. Hij kreeg toen als antwoord dat mijn PV spoorloos verdwenen is. Gelukkig heb ik destijds een kopie bewaard.

Doorgaans doen politiemensen hun best doen om zo veel mogelijk bewijs te verzamelen. Toch wordt het contact met politie in sommige gevallen als negatief ervaren door een gebrek aan zorg. Een vrouw ervoer het volgende: *“En op dat moment heb ik mijn verhaal gedaan, een verhoor van 3u, wat een paar keer opnieuw begon en dieper groef, om de zaak ‘zwaar genoeg’ te maken.”*

Voor anderen wordt het medische onderzoek dat soms plaatsvindt als traumatisch of *triggerend* voor herbeleving ervaren. *“Ze zijn dan eerst met mij naar de spoed gereden voor allerlei onderzoeken en een paar spuiten. Ik heb zelf nooit geweten/begrepen waarvoor het allemaal was, maar het was een heel traumatische ervaring!”*

Iemand anders beschrijft hoe de politiemensen die aanwezig waren bij het indienen van de klacht zenuwachtig en gestresseerd waren. *“Ik voelde me opgejaagd om antwoorden te geven. Het was ongeveer een uur na de feiten en ze wouden zo snel mogelijk gaan kijken of ze de dader nog konden vatten... de emotionele kant van de feiten werd helemaal niet op gereageerd, ik kreeg wel een flyer mee van slachtofferhulp voor ‘moest ik willen praten.’”* Het is een vaststelling die vaak terugkomt.

Bovendien wordt niet iedereen ingelicht van wat zijn of haar rechten zijn. Dit heeft consequenties voor het verloop van een juridisch traject en voor hoe mensen dit ervaren. Indien je bijvoorbeeld niet weet wat het verdere verloop is doordat je geen burgerlijke partij bent of benadeeld persoon: *“Avec ma mère, on est bien allé une fois au commissariat de police mais cela est resté sans suite.”*

OPVOLGING VAN INGEDIENDE KLACHTEN

Voor of na het indienen van een klacht zoeken mensen vaak een advocaat. Dit blijkt niet altijd evident. Sommige advocaten geven onmiddellijk aan niet te willen starten met de zaak of geloven het verhaal niet. Anderen willen mee zoeken naar oplossingen maar stoten op juridische drempels zoals verjaring, wijzen op het risico op een klacht wegens laster en eerroof, of op gebrek aan bewijs.

In 2001 ben ik bij een advocaat geweest. Hij heeft een brief aan hem gericht. Door de advocaat van mijn broer zou ik aangeklaagd worden voor smaad en eerroof indien ik nog verdere stappen zou ondernemen.

Tenslotte vroeg ik wat ik kon doen ivm het misbruik, maar het was verjaard en hij raadde me af om hierover te beginnen, omdat er dan veel kans was dat M. mij een proces zou aandoen voor later en eerroof.

Een Pro-Deoadvocaat aanvragen vormt ook in verschillende situaties een drempel, en indien dat niet mogelijk is, kan het betalen van een advocaat een drempel vormen. Zo ervaaarde ook deze vrouw: *“Tijdens het gerechtelijk onderzoek en in de aanloop van de rechtszaak zat ik met veel vragen. Hoe verloopt zo’n juridisch traject? Welke rechten heb ik? Hoe vind ik een advocaat? Het vinden van antwoorden verliep alles behalve vlot. De eerstelijns juridische hulp van mijn stad zei dat ik recht had op een pro deo advocaat, maar de balie ontkende dit. Er was verwarring over welke uitkeringen telden als inkomen.”*

Na het indienen van een klacht blijft vaak veel **angst en onzekerheid**. Vanaf het ogenblik waarop een klacht is ingediend, begint een vaak lang en onzeker traject: *“Dan begon de juridische strijd. Een advocaat zoeken, daar alweer je verhaal moeten brengen, en eindeloos wachten.”* Daarnaast blijft de angst om **niet geloofd** te worden. Een persoon verwoordt het zo: *“Jouw woord als kind tegen het woord van een volwassene, die je al jarenlang terroriseert en mishandelt. Daar zakt de moed je al meteen in de schoenen en hoop je, bang voor de gevolgen, dat je niet had gesproken.”*

Verschillende mensen maken melding van **onderzoeken** die niet (grondig) uitgevoerd worden of onderzoeksdaden, zoals het verhoren van getuigen of vermeende plegers, worden niet altijd gesteld: *“Für mich war und ist das sehr schwierig. Mein Onkel hat keinerlei Konsequenzen erfahren, er ist nicht mal verhört worden.”* Volgens sommigen heeft dit te maken met niet geloofd worden, beschermen van bepaalde personen, de feiten die te lang geleden zijn... *“Slechts één keer is de toenmalige directrice door de politie verhoord. Toen uit het dossier bleek dat hetgeen zij verklaard had niet kon kloppen, is zij niet opnieuw verhoord. Ook verschillende leerkrachten die bij naam genoemd worden in het dossier zijn nooit verhoord geweest. Het is bijzonder kras dat één van de opvoeders op eigen initiatief naar de politie moest stappen om in een PV een verklaring af te leggen van wat hij wist en gehoord had. De verslagen van de gesprekken van de andere opvoeders met de daders zijn nooit in het gerechtelijk dossier terecht gekomen.”*

Mijn ouders hebben hem aangeklaagd, maar hij heeft het politiekantoor mogen verlaten. Hij heeft nog steeds een blanco strafblad omdat de burgemeester hier toen voor gezorgd heeft, hij kende hem persoonlijk.

Anderen ervaren dat het onderzoek wel goed gevoerd werd, zoals deze vrouw: *“Er werd een onderzoek ingesteld, onderzoeksrechter X werd aangesteld. Het vooronderzoek duurde ongeveer 7 jaar tot aan de rechtszaak. Een slopende weg. Maar wat positief was: de jeugdrechter had vrijwel meteen alle contact tussen mijn moeder en haar kinderen verboden. Dat was een van de voorwaarden die de rechter ook gesteld had voor haar voorwaardelijke vrijlating uit het voorarrest (die slechts 24u duurde). Over het onderzoek kan ik wel meegeven dat dit correct gebeurd is.”*

Na een eerste verklaring dienen mensen vaak hun **verhaal te herhalen**. Dit is niet voor iedereen evident en kan hertraumatiserend werken. Mensen weten ook niet altijd aan wie ze hun verhaal doen. Zo geeft een vrouw aan dat ze dacht psychologische ondersteuning te krijgen terwijl het ging om de voorbereiding van haar getuigenis voor de rechtbank: *“Op een dag kreeg ik begeleiding van iemand en moest steeds mijn verhaal opnieuw doen, in het begin was het elke week en erna 1 keer per maand... ik begon het te haten dat ik steeds opnieuw en opnieuw mijn verhaal moest doen.”* Dit spreken en de onzekerheid kosten veel energie, wat niet helpt in een zoektocht naar erkenning en een herstelproces.

RISICO OP SEPONERING

Wanneer misbruik lang geleden is en feiten **verjaard zijn of niet bewezen** kunnen worden, worden klachten vaak geseponerd of wordt er geen verder gevolg aan gegeven zoals deze man aangeeft: *“De gerechtelijke is bij mij aan de deur geweest met zeer spijtig nieuws. Ze wisten mij te zeggen dat hij alles toegaf, maar op de laatste zin, dat ik hem verwarde met iemand anders. Dit kan ik heel moeilijk een plaats geven.”*

Feiten bewijzen die al lang geleden zijn of waar simpelweg geen sporen van zijn, blijft moeilijk. Het duurt ook soms lang voor mensen kunnen spreken. Dit zorgt ervoor dat verschillende mensen zich onvoldoende erkend kunnen voelen door justitie. Ondertussen is er een wetswijziging gekomen die ervoor gezorgd heeft dat ernstige seksuele misdrijven op minderjarigen niet meer verjaren. Dit is iets wat verschillende mensen als een belangrijke stap zien zodat anderen wel de erkenning kunnen krijgen, al beseffen ze dat de wijziging niet van toepassing is op reeds verjaarde feiten: *“Für ein Opfer verjährt Missbrauch nicht und es ist gut, das die Gesetze dahingehend abgeändert worden sind. In der Zwischenzeit bleibe ich auf meinem Gefühl sitzen, zu den ‘vergesenen’ Opfern zu gehören.”* Of ook: *“Ik ben opgelucht maar ook geraakt dat er nu aandacht is voor het verjaren van zulke feiten. Want die feiten hebben mij getekend voor het leven.”*

UITSPRAKEN DOOR JUSTITIE

Niet iedereen krijgt bericht of zicht op wat er net **beslist** werd door justitie. Hierdoor blijven mensen het gevoel hebben geen erkenning te krijgen en machteloos te staan: *“Il n’y jamais eu de suites aux faits, jamais eu de condamnation, jamais eu de réponse appropriée.”*

Indien na de klacht of het proces de **uitspraak** niet is wat gehoopt werd, is dit opnieuw een pijnlijke ervaring. Er zijn verschillende mensen die moeilijke boodschappen krijgen na de uitspraak:

Na 3 jaar moeten de feiten volgens de motivatie stilaan verwerkt zijn. Het gerecht heeft blijkbaar geen zicht op hoe weinig mutualiteiten tussenkomen in therapie, hoelang de wachtlijsten zijn en hoelang slachtoffers in het begin niet durven praten.

Ik kon later zelfs bewijzen dat mijn ex partner mij slaappillen gevoerd heeft via mijn eten. Maar zelfs dat was niet genoeg om mijn ex veroordeeld te krijgen. Want blijkbaar beslist het gerecht dat wij nog een relatie hadden. Sorry, maar zelfs binnen een relatie is verkrachting niet oké ! En moeten daders gestraft worden.

Naast de teleurstelling die er kan zijn over de uitspraak, is er ook de **perceptie dat de maatschappij** door de lage strafmaat opnieuw de ernst van het misbruik en de gevolgen ervan niet zal erkennen:

Deze minimale strafmaat zorgt ervoor dat de mensen, de maatschappij, sceptisch reageren; de straf is niet hoog, wat de perceptie schept dat de feiten ook niet zo erg zullen zijn, waardoor de feiten geminimaliseerd worden en slachtoffers/lotgenoten bang en beschaamd zijn en zo in een isolement terecht komen, wat een verwerking van het trauma belemmert.

Al een geruime tijd blijf ik al het ‘spreken over’ slikken en vele slachtoffers met mij. Tot nu... nu wil ik gehoor geven aan de slachtoffers. Er is namelijk bij mij veel ongeloof, omwille van de milde straffen voor daders, daders die hun straf niet volledig moeten uit doen, de redenering van justitie...

Anderen ervaren wel **erkenning** door justitie doordat ze wel geloofd worden, *“Ook dat de rechter mijn verhaal geloofde, is voor mijn herstel cruciaal.”* Erkenning krijgen als slachtoffer kan samenhangen met het statuut van slachtoffer krijgen of zoals een vrouw het verwoordt: *“Het woord slachtoffer is een moeilijk te accepteren woord.*

Het heeft me heel veel jaren en heel veel therapie gekost om met deze term overweg te kunnen. Want aan de éne kant is het net dat wat je NIET wilt zijn, je wilt geen slachtoffer zijn, je wilt geen medelijden. Aan de andere kant wil je wel begrip en de hoop dat anderen niet hetzelfde zullen ervaren als je zelf hebt meegemaakt. Toch is het woord slachtoffer heel erg belangrijk.”

De uitspraken die gedaan worden zijn eveneens belangrijk voor erkenning, het gevoel van gerechtigheid en herstel. Bijvoorbeeld doordat er signalen gegeven worden aan daders en soms begeleiding wordt gestart of contactverboden worden opgelegd en/of gevangenisstraffen volgen. Een positieve ervaring bij justitie en politie kan helpend zijn in een hersteltraject. Zoals deze vrouw ervaarde: *“De pleger werd door de rechtbank voor alle feiten veroordeeld, nochtans betwiste hij mijn aanranding. [...]Dat was pijnlijk, maar gelukkig ging de rechter hier niet in mee. Ik ervaarde de rechtszaak als een helpend element in mijn hersteltraject.”*

4.3 Hulpverlening

Erkenning en vooral herstel komt er niet alleen door een klacht in te dienen en een eventueel juridisch gevolg. Ook hulpverlening speelt een zeer belangrijke rol. Verschillende mensen geven aan dat een hulpverlener de eerste was aan wie ze hun verhaal (proberen te) doen. Daarnaast spelen hulpverleners vaak een rol in het herstelproces. Doorheen de tijd veranderen de behoeften van mensen, mede afhankelijk van waar mensen staan in hun (verwerkings)proces of wanneer het misbruik heeft plaatsgevonden. Wegens de vele lichamelijke gevolgen of het onvermogen om te kunnen spreken over wat gebeurde, is er vaak nood aan andere therapievormen of vormen van ondersteuning. Zo is er bijvoorbeeld nood aan: kinesithérapie, osteopathie, lichaamsgerichte therapie, EMDR, creatieve therapie, verbale therapie, groepstherapie... Zowel letterlijk als figuurlijk wordt vaak een lange en complexe weg afgelegd om tot bij (de geschikte) hulpverlening te geraken.

Om over erkenning van hulpverleners te kunnen spreken wordt een open luisterende houding als het meest helpend ervaren: *“Il est impératif d'aider les asbl existantes par des subsides plus importants pour qu'une personne puisse dire 'Bonjour' à la victime courageuse. 'Je t'écoute, je te crois, tu n'es plus seule'. Le minimum respectable.”*

Het niet minimaliseren of ontkennen van de feiten is eveneens belangrijk:

“Het is beter iemand te geloven die een fantaste is, dan iemand niet te geloven die de waarheid spreekt. Dat mag je die persoon niet aandoen. Je schendt zijn recht op geloofwaardigheid en zijn waardigheid als mens wordt opnieuw aangetast.”

Ervaringen met hulpverlening zijn verschillend. Sommige mensen worden door de ene persoon of dienst goed geholpen, anderen niet. In quasi elke getuigenis blijkt het belang van hulpverlening om samen een weg te zoeken en af te leggen naar herstel. Een weg die vaak lang is, en langs verschillende zij-en omwegen verloopt, zoals deze persoon ervaarde: *“Bien que j'allais horriblement mal, j'ai trouvé la force de chercher de l'aide et, de fil en aiguille, j'ai atterri à SOS Inceste qui m'a redirigé vers une psychiatre, ce qui a été le début d'un long cheminement, constitué d'arrêts et reprises avec d'autres thérapeutes.”*

Het kan ook langzaam beter gaan met de nodige ondersteuning: *“Nur langsam und mit sehr viel innerem Einsatz und der Hilfe einer herausragenden Psychiaterin ging es bergauf... Der Weg war und ist hart.”*

De meeste mensen voelen zich enorm gesteund door hun hulpverleners die veel belangrijke taken uitvoeren en mee kijken naar de persoon achter het misbruik: *“Dat warme betrokken hulpverleners zich mogen ontfemen over zij die tot het diepst van hun wezen gekwetst werden/worden en met veel geduld en warmte willen meelopen op het pad van herstel. Dat zij een veilige plek mogen zijn waar mensen tot verhaal kunnen komen, dat zij aanmoedigen en oprecht luisteren zonder oordeel of vooroordeel want ik/wij zijn niet alleen misbruik.”* Ze kunnen helpen met zoeken naar wat zij willen en nodig hebben bv. klacht indienen, praten met naasten, kinderen inlichten, ‘gewoon’ (over)leven en krachten en veerkracht helpen zoeken en vasthouden.

Jammer genoeg staan er ook stoplichten die maar niet op groen springen. Wachtlijsten komen steeds vaker voor, ook bij eerstelijnsdiensten. Veel getuigen verwijzen ook naar de hoge kostprijs die een belangrijke drempel vormt. Verschillende mensen getuigen dat hulpverlening soms de bal mislaat door signalen niet te (her)kennen, onvoldoende opgeleid te zijn, handelingsverlegen te zijn of mensen niet te geloven. Dit kan een belemmerende factor vormen in het herstel en een gebrek aan erkenning betekenen.

4.4 Worstelen met kerkelijke structuren

De parlementaire commissies richtten zich in de eerste plaats op het misbruik binnen de Kerk³. Veel getuigenissen hebben ook betrekking op feiten die zich binnen de Kerk en de congregaties afspelen. Er wordt ingegaan op de verantwoordelijkheid van de Kerk, de genomen initiatieven en dadingen.

VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE KERK

“L’institution ‘Eglise’ catholique doit se poser de nombreuses questions... Ses responsables doivent se sentir mal d’avoir, sinon cautionné, au moins proclamé des normes, des règles, des vérités complètement fausses, inhumaines, et si éloignées du message d’amour du Christ. S’il y a longtemps que je ne suis plus catholique, je suis toujours profondément chrétien. Certains diront que ‘l’Eglise proclame que...’ Je ne les écoute plus, j’ai envie de leur dire c’est peut-être ‘votre Eglise’ mais ce n’est plus la mienne et je ne vous donne aucun droit d’avoir le monopole du message chrétien.”

Verschillende mensen geven aan dat hun relatie tot de Kerk veranderd is. Mensen geven aan dat ze van de Kerk verwachten dat ze verantwoordelijkheid neemt en erkenning biedt. Erkenning zowel vanuit de plegers als vanuit het instituut, dat voor verschillende mensen mee verantwoordelijkheid draagt voor wat gebeurde. Zoals eerder aangeven werden plegers soms verplaatst of geïsoleerd maar was hiermee vaak de kous af. Soms vragen mensen geschrikt te worden uit het doopregister waarna er geen aandacht is voor mogelijke volgende stappen die tot erkenning en herstel kunnen leiden. Dit zorgt ervoor dat mensen zich niet erkend voelen zoals deze mensen aangeven:

3 Doorgaans wordt gesproken van de Katholieke Kerk. Hierbij worden zowel ordes als congregaties bedoeld. Er wordt meestal voor gekozen geen namen van ordes of congregaties te benoemen met het oog op de anonimisering.

La réponse reçue en date du 2018 par l'archidiocèse X m'a premièrement touché: l'Eglise acceptait ma requête, celle d'être retiré de leur registre et la lettre reçue en réponse était accompagnée de compassions. Mais, après relecture, j'ai bien compris que je n'avais rien à attendre ni à espérer de l'Eglise Belge. Dans sa réponse, l'Eglise ne m'informait en rien de l'existence ou de la possibilité de déposer une plainte, d'être entendu, de témoigner, de proposer de m'aider à sortir de ma souffrance. De mon côté, je ne connaissais que trop peu cette possibilité.

Je vomis à l'idée que vous imaginez quitter cette terre l'âme en paix, avec la satisfaction du devoir accompli. Vous avez de la chance qu' à l'époque, votre autorité religieuse vous donnait les pleins pouvoirs. Aujourd'hui, les autorités religieuses préfèrent couvrir et rassembler discrètement, bien catholiques ça, dans des maisons de retraite, les prêtres pédophiles et autres abuseurs que la noble institution n'a jamais fait que protéger. Scandaleuse hypocrisie.

Mensen blijven vaak ook met het gevoel zitten dat de Kerk de verantwoordelijkheid van zich afschuift, wat maakt dat verschillende mensen hun geloof zijn kwijt geraakt.

L'Eglise n'aurait jamais dû cacher les faits, elle aurait dû prendre des mesures drastiques par rapport à ce problème, mais quand on pense être au-dessus des lois humaines, voilà toute la souffrance ressentie par les différentes personnes qui ont subi des violences sexuelles de Ministres de Culte.

U hebt een doofpotsysteem geïnstalleerd en helpen bestendigen. Sinds 2010 probeert u een hypocriete spagaat vol te houden tussen empathie voor de slachtoffers en juridische procedures waar je van omver valt.

INITIATIEVEN TOT ERKENNING EN HERSTEL

De Kerk heeft doorheen de jaren verschillende stappen gezet om slachtoffers te erkennen en te vergoeden in een poging herstel mee mogelijk te maken. Zo werden de contactpunten voor melding van seksueel misbruik in een pastorale relatie opgericht door interdiocesane commissies, of er is het oprichten van stichting Dignity en het centrale meldpunt. Daarnaast lezen we in de getuigenissen over initiatieven van congregaties zelf om mensen te horen en te erkennen. Vaak is het voor mensen niet duidelijk waar zij zijn langs geweest. Gaat het bijvoorbeeld over het meldpunt van de Kerk, dat nog steeds bestaat of over het in 2016 opgeheven, door de bijzondere Kamercommissie van het federale parlement tijdelijk opgerichte, Centrum voor Arbitrage inzake Seksueel Misbruik binnen de Kerk. Mensen geven aan niet altijd op de hoogte te zijn van het bestaan van de meldpunten of wat de gevolgen zijn van genomen stappen. Bovendien heeft niet iedereen vertrouwen in een meldpunt opgericht door de Kerk. Sommige mensen willen geen erkenning vanuit de Kerk maar verwachten die te krijgen vanuit de maatschappij of van een onafhankelijke instantie. Een man geeft hierover het volgende aan: *“Les manquements de l'Eglise et son refus marqué de me proposer d'être entendu et d'être reconnu comme victime. Son point de contact resté bien silencieux et invisible. La possibilité d'être entendu par l'Eglise est insatisfaisante. ... Ce “point de contact”, comme unique possibilité aux victimes d'être entendues et reconnues, permet à l'Eglise d'être juge et arbitre. À elle de choisir parmi ses victimes, laquelle a le droit de parler ou de se taire.”*

Anderen vinden het net belangrijk dat de Kerk deze taak op zich neemt om tot herstel te kunnen komen. Dit geeft ook deze man aan: *“La libération de la parole, pour ceux qui sont encore en vie, et ceux qui auront le courage de le faire, peut être une forme de soulagement. Le fait de ne pas se sentir seul et de pouvoir imaginer qu'on n'est pas coupable est inestimable.”*

Al wordt ook aangegeven dat dit vaak één van de stappen is in een heel proces: *“Dit was een erkenning dat het misbruik daadwerkelijk heeft plaatsgevonden. Tot op heden ben ik nog steeds onder behandeling bij een psychiater en neem ik dagelijks medicatie om met de gevolgen van dit trauma om te kunnen gaan.”*

“Men heeft mij geloofd, men heeft evenmin geprobeerd de feiten te minimaliseren of te betwisten. Ook het feit dat er ook veel gebeurd was nadat X was uitgetreden heeft Arbitrage niet aangegrepen om het aandeel van de Kerk terzijde te schuiven. Men heeft niet in twijfel getrokken dat de gevolgen voor mij levenslang waren door het misbruik. Evenmin beweerden ze dat ik overdreef of dat er iets mijn schuld was. Ze vertelden mij contact opgenomen te hebben met X, die voelde zo steunend, nl. dat er voor mij werd opgekomen en dat men MIJ geloofde.”

Excuses krijgen van de pleger en/of de Kerk, maar ook zicht krijgen op de gevolgen voor de pleger indien deze nog in leven is, dragen bij tot erkenning en herstel. Er zijn mensen die zeer positief terugkijken naar hun melding binnen de Kerk en die ook willen blijven geloven in God. Die de excuses aanvaarden en meenemen in hun eigen proces naar heling. Die ook veel respect hebben voor (andere) gelovigen en blijven de goedheid zien, zoals ook deze vrouw: *“Achteraf kwam de diaken mij vragen of het niet te kwetsend was. Het betekent veel voor mij dat hij nog steeds zo bezorgd en begaan is met mij. En ja, het mag en moet nu echt wel allemaal benoemd worden! Het mag niet meer doodgezwegen worden of in de doofpot worden gestoken! Nooit meer!”*

Het ontbreken van deze erkenning kan een belangrijke belemmering vormen voor het herstelproces van mensen: *“Je suis donc dans une impasse, sans solutions et avec un passif de vie extrêmement lourd: le vol d'une enfance et d'une vie, une institution catholique qui n'a pas la moindre conscience des forfaitures qu'elle a laissé s'organiser pendant des années: le système consistait et consiste encore à étouffer les dénonciations, actuellement au minimum à mettre la poussière sous le tapis, en collaboration avec la justice (autorité de l'état)!”*

DADING

Een aspect dat tot veel controverse leidt zijn de dadingen van de Katholieke Kerk, de congregaties en/of arbitragecommissie. De meeste mensen krijgen een voorstel tot dading, een minnelijke schikking tussen slachtoffer en de Kerk of de congregaties waarbij de schade vergoed wordt en excuses aangeboden worden.

Vooraf het gevoel dat hierna gezwegen moet worden blijft hangen, zoals deze vrouw omschrijft: *“Het heeft me moeite en doorleven gekost om dit niet als zwijggeld te voelen. Dat is het niet. Ik mag spreken en ik heb hier recht op.”*

Voor mensen is het niet altijd duidelijk wat ze tekenen of wat de dading net inhoudt. Zoals deze man aangeeft: *“Il a précisé que, si j'acceptais la décision, je devrais garder le secret absolu sur cette affaire et renoncer à tout jamais à entreprendre la moindre démarche vis-à-vis de l'église et de la famille du prêtre qui j'incriminait. Le dossier serait clos. Placé devant un tel ultimatum, sans qu'il me soit proposé d'alternatives, j'ai accepté, naïvement sans doute. Je ne suis pas juriste et j'étais seul à devoir improviser une décision rapide.”*

Ook de bedragen die de Kerk betaalt blijken vaak onvoldoende om het leed te compenseren. Dit kan afbreuk doen aan het doel van de dading, nl. tot erkenning en herstel komen:

Et en effet ça a aide, bien que les montants sont dérisoires par rapport à tout ce que ces expériences m'ont empêchée de vivre, vivant pendant de très très longues années dans la terreur et une certaine forme de timidité qui était une immense insécurité. Tout n'est pas guéri. Il reste encore des symptômes, des peurs même si ça n'a plus rien avoir avec avant. Le document que j'ai singé est, et une reconnaissance de ce qui s'est passé- ce qui m'a fait du bien-mais c'est aussi un vœu de silence qui fait qu'une fois encore l'église se cache derrière ce qui s'est passé. Et ça c'est horrible.

Ik vond dit bedrag schandalig, aangezien het aangeeft hoeveel mijn leven waard was volgens de betrokkenen. De behandeling die ik heb ontvangen van de medewerkers van de kerk tijdens het onderzoek was onvergeeflijk. Slachtoffers horen niet op deze manier behandeld te worden.

Het proces om tot de dading te komen geeft mensen het gevoel dat er onvoldoende stilgestaan wordt bij het leed of bij wat er gebeurd is. Een van de mensen beschrijft dit zo: *“Dat er gepast werd gereageerd durf ik ernstig te betwijfelen. Zo was het voor mij erg pijnlijk, dat bij de feiten (van nochtans DRIE daders) geen halve minuut werd stilgestaan. Over mijn “Beschrijving van de feiten & hun gevolgen”, nochtans een erg ingrijpend en met veel moeite opgesteld document, werd met geen woord gesproken. Ik had het gevoel dat de feiten en vooral de gevolgen er niet echt toe deden...”*

4.5 Zoektocht naar lotgenoten

Au contact des autres j'ai compris nos histoires qui se faisaient écho. J'ai été légitimée dans la mienne.

Zichzelf kunnen herkennen in anderen is belangrijk voor erkenning. Lotgenotencontacten bestaan in verschillende vormen zoals groepen die samen activiteiten doen, praatgroepen, groepen die juridische en therapeutische ondersteuning bieden, drukkingsgroepen,... Verschillende mensen ervaren veel erkenning, herkenning en mogelijkheden tot herstel door in contact te komen met anderen die vergelijkbare dingen hebben meegemaakt. Dit vormt een buffer tegen de eenzaamheid die mensen ervaren, het onbegrip waarop gestoten wordt, het gevoel de enige te zijn, enkel gereduceerd te worden tot het misbruik,... Daarnaast bieden ze een mogelijkheid om uit te wisselen over ervaringen en de verschillende gevolgen ervan, om manieren te vinden om met het verleden om te gaan met een blik op het heden en de toekomst. Mensen ervaren lotgenotencontacten als waardevol. De meeste mensen ervaren veel steun en begrip vanuit het lotgenotencontact en geven aan dat dit helpend is in hun herstel: *“Deze zelfhulpgroepen koester ik in mijn hart. Een half woord, een bepaalde kleine houding, juist geen woorden. Ik kan daar zijn wie ik echt ben, zonder oordeel of veroordeling. In die groep zitten allemaal normale mensen. Toch is er iets dat ons bindt.”*

Het is voor verschillende mensen een manier om wat in hun rugzak zit om te zetten in een kracht. Mensen willen iets positief doen met de ervaringen uit het verleden en zetten zelf lotgenotenwerkingen op poten.

4.6 Erkenning door de samenleving

Om tot erkenning en herstel te komen zijn er verschillende taken voor de samenleving. Zo draagt voor een aantal mensen de maatschappij ook verantwoordelijkheid om tot erkenning en herstel te komen, zoals deze vrouw aangeeft: *“Ik voel me hier in de steek gelaten door de kerk en de maatschappij. Hoewel het mijn eigen verantwoordelijkheid is om te genezen van dit trauma, ben ik in de steek gelaten en kan ik dit niet alleen aan.”* Soms geven mensen aan dat er huldigheden zijn van (vermeende) plegers bv. door de gemeente of parochies waar de pleger een belangrijke rol vervulde in de lokale gemeenschap of op school. Dit is iets wat extra pijnlijk ervaren wordt zo geeft ook deze man aan: *“De manier waarop de school (niet) is omgegaan met mijn ervaringen heeft dit al traumatische verhaal een extra negatieve dimensie gegeven en het is bijzonder ironisch/kwetsend om op de website van de school iets over hen te moeten lezen.”* Daarom wordt vanuit getuigenissen gevraagd hier aandacht voor te hebben als maatschappij en stil te staan bij de invloed en het gebrek aan erkenning voor zij die misbruikt werden door de persoon in kwestie.

Mensen geven aan dat de hele samenleving een soort herstel dient te krijgen om verder te kunnen, te leren uit het verleden, samen beter te doen. Veel mensen spreken hoop uit naar de maatschappij toe om samen een positief verhaal te schrijven, beter te doen, mensen te erkennen in hun kwetsuren en op te treden tegen het onrecht. Of zoals deze dame het verwoordt:

Het is tijd nu om positieve verhalen rond deze problematiek te kunnen brengen. Verhalen waar de hulp wel op tijd kwam en waar de lotgenoot niet langer slachtoffer is, maar een overlever die zijn trauma overwon en die er terug staat als persoon in het leven. Onze hele maatschappij zal hier wel bij varen.

Ook politiek speelt een rol in maatschappelijke erkenning. Verschillende mensen zijn dankbaar dat er parlementaire commissies zijn die aandacht willen geven aan alles rond geweld en misbruik. Het belang ervan wordt onderstreept. Het feit dat er politieke (re)acties komen, kan een hart onder de riem zijn en wordt tegelijk als noodzakelijk gezien om tot veranderingen te komen.

Je pense que les victimes méritent votre intérêt, il faut que la société attrape les mains tendues aujourd'hui. Des changements rapides et réels doivent aider les plus faibles.

Toen ik jullie oproep naar getuigenissen las, was ik aangenaam verrast. De noodzaak voor een betere hulpverlening en meer kennis en bewustwording omtrent seksueel geweld is groot, heel groot.

5. HOE GAAN WE VERDER?

Er worden verschillende aanbevelingen en aandachtspunten meegegeven in de getuigenissen. Het was ook de expliciete vraag van de commissies om die mee te kunnen nemen. De aanbevelingen die hieronder gegeven worden komen vanuit de mensen zelf die getuigd hebben. Het gaat om zaken die zij gemist hebben of nog steeds missen, of waarvan zij aangeven dat er verbeteringen mogelijk zijn. Ook in deze weergave is er getracht volledig te zijn, zonder rangorde of inhoudelijk oordeel.

INLOOPHUIS

Heel wat mensen beschrijven een inloophuis. Een plek waar je hulpverlening, juridisch advies, lotgenotencontact, steunfiguren, veiligheid en informatie vindt. Voor verschillende mensen is dit ook een plek waar je kan overnachten. Een veilige plek waar een warm onthaal wordt georganiseerd. Waar ruimte is voor vorming en sensibiliseren en verschillende organisaties samenwerken zodat herhaaldelijk je verhaal moeten vertellen en doorverwijzingen beperkt worden.

Een plek waar mensen zelf stem hebben en krijgen, gehoord en geloofd worden. Waar slachtoffervriendelijk gewerkt wordt, op een duidelijke en voorspelbare manier met zorg en het teruggeven van controle aan de mensen.

LEVENSLANGE ZORG OP MAAT

Regelmatig wordt aangegeven dat levenslange zorg, op maat belangrijk is, als essentieel om te kunnen (over) leven. Hierin blijven zaken ontbreken zoals ook hier aangegeven wordt: *“Les choses changent depuis #MeToo. On en parle. On commence à être dirigés vers des structures aidantes mais elles restent très rares et les aidants ne sont pas toujours bien formés. Ceux qui le sont -les traumatologues pratiquant l'EMDR- ont trop rarement de la place.”*

Vaak wordt aangegeven dat de beschikbare terugbetaalde sessies die mensen kunnen volgen onvoldoende zijn. Zo geven ook volgende mensen aan: *“Op dit moment is er tegemoetkoming voor psychologische hulp, 8 afspraken per jaar worden terugbetaald. Wat op zich heel weinig is, maar het is een mooie start.”*

“Daarnaast vind ik slachtofferzorg nog steeds veel te duur. Mijn therapeute kost 85€ per sessie, ik heb via de mutualiteit eenmalig voor 24 beurten 10€ terugbetaald gekregen.” Doordat er zoveel verschillende gevolgen ervaren worden is het belangrijk dat er een breed ‘palet’ aan zorgverstrekking en psychologische, lichamelijke, juridische en financiële hulp beschikbaar is waaruit mensen kunnen kiezen.

Mensen dienen hun weg te vinden in dit brede landschap. Regelmatig komt dan ook de vraag naar een buddy/vertrouwenspersoon terug. Iemand die kan optreden als aanspreekpunt, die de stappen samen met of voor mensen zet wanneer ze dit zelf niet kunnen, die mee coacht en ondersteunt, iemand die begrip toont, het voor je opneemt en medemenselijkheid toont. Iemand die wegwijzer kan zijn en je het gevoel geeft dat je niet alleen bent. Hierbij moet er aandacht zijn voor *outreaching* zorg, waarbij hulp spontaan geboden wordt en mensen niet zelf moeten zoeken of zoals deze vrouw het aangeeft: *“Zoek naar de slachtoffers, want niet iedereen heeft de kracht om te schreeuwen om hulp.”*

Verder zijn er een aantal specifieke vragen zoals deze naar gespecialiseerde hulp voor mensen met een handicap die nu vaak ontbreekt. Zowel op vlak van psychologische ondersteuning als slachtofferhulp. Bovendien blijken wachtlijsten voor personen met een handicap om hulp te krijgen erg lang.

Daarnaast wordt zorg en begeleiding gevraagd voor plegers. In het bijzonder voor mensen die na slachtoffer te zijn geweest zelf feiten plegen maar ook algemeen een goede omkadering en opvolging van plegers om herhaling te voorkomen.

Tot slot een zorgaanbod voor de omgeving, die vaak mee lijden onder het lijden van de mensen rondom hen. Zij worden vaak niet gehoord of niet betrokken. Of weten niet hoe ze moeten reageren op wat ze te horen krijgen en zoeken hoe ze dit zelf een plek kunnen geven. Zij zouden eveneens betaalbare zorg op maat moeten kunnen krijgen.

BEKENDMAKEN BESTAAND AANBOD

Heel wat initiatieven bestaan maar zijn onbekend. Daarom is er nood aan bekendmaking: *“Meer info verspreiden wat te doen en waar je terecht kunt via verschillende kanalen online, nieuws, radio, politie, therapeuten, ziekenhuizen, dokters ect.”*

Specifiek kwam de vraag naar bekendmaking van kwaliteitsvolle lotgenotenwerkingen en de Zorgcentra na Seksueel Geweld en de uitbreiding van hun mandaat naar misbruik uit het verleden een aantal keren terug: *“Or, il est prouvé qu’une victime parle beaucoup plus tard et le délai de l’accueil au CPVS4 est court et donc peu adapté à la majorité des très nombreuses victimes de violences sexuelles.”*

MIDDELEN

Vaak gaat de vraag naar levenslange hulp gepaard met een vraag naar meer middelen zodat er gratis snelle, langdurige en betaalbare hulpverlening op maat georganiseerd kan worden. Indien je levenslang zorg nodig hebt, dient deze betaalbaar te zijn:

Ik vind het onrechtvaardig en onwezenlijk dat er zo weinig aandacht en geld gaat naar mensen met een geestelijk probleem. Deze mensen worden door het beleid in de steek gelaten.

Maak therapie ‘echt’ betaalbaar zodat we tussen de therapie door ook kunnen leven en niet overleven.

Een mogelijke oplossing die werd voorgesteld is de idee van een zorgbudget voor misbruikte personen zodat zij zelf de hulp kunnen inkopen die ze nodig hebben werd geopperd.

Daarnaast wordt beklemtoond dat er nood is aan billijke en realistische schadevergoedingen. Dit kan voorkomen dat mensen zelf moeten opdraaien voor allerlei kosten voor hulpverlening, therapie en juridische procedures. Een billijke schadevergoeding moet ook het verlies van professionele kansen door gebrek aan scholing en tewerkstelling vergoeden, alsook de zware emotionele en relationele schade die mensen geleden hebben. Verschillende mensen geven aan dat deze kosten mee gedragen moeten worden door de instellingen en organisaties, de Kerk en de overheid. Ook de idee van een schadefonds voor alle slachtoffers van misbruik los van een instelling of instantie wordt een aantal keren aangehaald.

Daarnaast wordt gevraagd meer mensen in te zetten en middelen om bestaande initiatieven uit te breiden, zodat ze voldoende bemand zijn, wachtlijsten weggevoerd worden en kwaliteitsvol hulp kan verleend worden. Dit belang blijkt ook uit de getuigenis van deze vrouwen:

Un jour, après beaucoup de souffrance, de déni et d'années écoulées, j'ai eu le courage d'appeler SOS Inceste. C'était un acte symbolique très fort. Je tremblais, j'avais peur de parler, de dire les mots interdits... La sonnerie a continué à retentir, jamais personne n'a répondu à mon appel... J'ai réitéré cet appel tous les jours durant trois semaines. Personne n'a jamais répondu à ma détresse. Trouvez-vous cela audible ? acceptable ? SOS Inceste bénéficie d'un subside ridicule, la présidente gère à elle seule toutes les activités de cette structure. Quand elle accompagne une victime au tribunal, la sonnerie retentit dans le vide... Quand elle accompagne une victime pour porter plainte, la sonnerie retentit dans le vide... Quand elle vient participer à cette commission, la sonnerie retentit dans le vide. Aidez les asbl à s'occuper de nous.

Op vandaag bestaan de Vertrouwenscentra Kindermishandeling, 1712, Awel en vele andere initiatieven waar mensen terecht kunnen. Heel mooie, waardevolle organisaties die heel hard nodig zijn. Ik vind het dan ook heel moeilijk te begrijpen dat zij niet genoeg budget ter beschikking krijgen om voldoende mensen te staffen om aan de grote vraag te voldoen. Ik hoor regelmatig verhalen van mensen (slachtoffers, lotgenoten) die komen aankloppen en om hulp vragen, maar die of op een maandenlange wachtlijst terechtkomen, of zelfs helemaal niet kunnen geholpen worden.

OPLEIDING

Mensen signaleren een nood aan opleiding en vorming. Om bijvoorbeeld trauma en achterliggende mechanismen beter te kunnen begrijpen zoals deze vrouw aangeeft:

Parce que le traumatisme, s'il varie dans ses formes, est dans le fond pareil pour chacun.e. C'est ça, qu'il faut expliquer. Les mécanismes.

Daarnaast wordt regelmatig gevraagd naar opleiding voor hulpverleners en professionals:

Aucun n'était formé à la prise en charge des victimes de violences sexuelles. Et plus généralement en thérapie on ne m'a jamais demandé si j'avais subi des violences.

Als we het hebben over de hulpverlening, wil ik ook aankaarten dat de kennis en inzichten rond seksueel geweld en kindermishandeling in het algemeen, veel beter kan bij tal van hulpverleners.

De opleidingen moeten multidisciplinair zijn ook voor apothekers, artsen, psychologen, onderwijzend personeel, kinesisten en personeel van ziekenfondsen zodat iedereen traumasensitief kan werken en er gewerkt wordt aan handelingsverlegenheid van professionals. Inhoudelijk worden een aantal aspecten voorgesteld om aandacht voor te hebben:

- Zowel voor gevolgen en dynamieken van slachtofferschap en plegerschap
- Kennis van doorverwijsmogelijkheden zodat mensen op de voor hun aangewezen plek hulp kunnen krijgen
- Voor de signalen die gegeven worden en vooral de signalen die vaak onderkend worden zoals gedragsmoeilijkheden, eetproblemen, gedragswijzigingen of wijzigingen in gemoedstoestand enz.

Ook kinderen en jongeren moeten opleidingen krijgen en geïnformeerd worden. Het is belangrijk dit op hun maat te doen en van jongs af aan. Ook in verschillende contexten is het belangrijk opleidingen te geven bv. school, jeugdbeweging, sport... Of zoals een van de mensen aangeeft: *“Daarom,... blijf er over spreken, blijf ze informeren! Geef kinderen taal die ze kennen en LUISTER!”*

POLITIE EN JUSTITIE

Hoewel verschillende mensen de stap naar politie en justitie zetten, wordt dit vaak niet als positieve stap gezien. Tegelijk zijn er ook verschillende mensen die de stap niet (durven) zetten. Een van de meest terugkerende aanbevelingen is het slachtoffervriendelijker maken en slachtoffergericht werken van justitie en politie. Zo wordt de idee van gespecialiseerde rechtbanken geopperd.

Hierbij wordt gedacht aan manieren om makkelijker en laagdrempeliger klacht in te dienen. Hiertoe kunnen verschillende zaken bijdragen, zoals de aanwezigheid van een opgeleide ervaringsdeskundige of professional die mensen bijstaat. Maar ook voldoende opleiding en ervaring met de thematiek is voor mensen belangrijk. In het bijzonder wordt gevraagd in de opleiding aandacht te hebben voor secundaire victimisatie, het niet steeds opnieuw het verhaal te moeten vertellen en triggers bv. aanwezigheid van man of vrouw, besloten ruimte,... Er wordt gevraagd een warm-menselijk onthaal te organiseren. Afspraken moeten maken om zeker te zijn dat je bij de juiste mensen terecht komt, kan voor sommigen drempelverhogend werken, voor anderen is dit net een meerwaarde.

Andere elementen die het al dan niet indienen van een klacht beïnvloeden zijn: het probleem van de verjaringstermijn, mogelijke klachten wegens laster en eerroof en de moeilijke bewijslast zeker bij feiten van lang geleden of voor kinderen en jongeren. Er wordt gevraagd hierover na te denken en dit te bekijken in functie van kennis over slachtofferschap zoals weten dat er verdringing bestaat of dat mensen soms lang nodig hebben alvorens te kunnen spreken. Een aantal mensen vraagt het mogelijk maken van anonieme klachten.

Specifiek naar kinderen en jongeren worden volgende zaken aangegeven: vroeger spreekrecht voor kinderen, beslissingsrecht van kinderen rond waar ze verblijven, audiovisueel verhoor en grondige onderzoeken bij vermoedens, een zelfgekozen vertrouwenspersoon voor kinderen die hen bijstaat tot de kinderen zelf iemand anders willen, de toewijzing van een jeugdadvocaat die de mening van het kind kan verwoorden en aandacht geven aan hoe kinderen bewijzen kunnen voorleggen.

Er wordt aandacht gevraagd voor de communicatie door politie en justitie naar mensen die misbruik hebben meegemaakt. Zij moeten oog hebben voor traumasensitiviteit en mensen voldoende doorverwijzen naar gepaste zorg. De koppeling tussen zorg en politie zou hierin een meerwaarde kunnen zijn volgens sommigen. Dit kan ervoor zorgen dat er een betere informatiedoorstroming komt.

Tot slot is een correct en realistisch beeld van wat verwacht mag worden, duidelijkheid rond de procedure en mogelijke gevolgen en inspraak belangrijk: *“Laat slachtoffers weten dat ze spreekrecht hebben. Praat over wat er gebeurt als ze de moed en kracht vinden om te spreken.”* Hierbij wordt ook gevraagd voldoende opvolging te doen nadat straffen uitgesproken zijn zowel naar plegers als slachtoffers.

MEDIA

Bepaalde berichtgeving, de wijze waarop deze gebeurt, programma's die uitgezonden worden, artikels en interviews die verschijnen, kunnen voor intense herbelevingen en emotionele gevolgen zorgen. Verschillende mensen halen aan dat ze uitzendingen of artikels in de media erg confronterend vinden en dat deze eerdere traumatiserende ervaringen in herinnering brengen. Er wordt gevraagd om hier rond meer bewustzijn te creëren.

Anderzijds kan aandacht in de media ook zinvol zijn voor het (h)erkennen. Vooral schuldgevoelens, schaamte en het gevoel alleen te zijn kunnen door berichtgeving en informatie via de media tegengegaan worden. Verschillende mensen zien de media als een belangrijk kanaal om informatie te verkrijgen bv. over waar je terecht kan, of om aan psycho-educatie te doen, inzicht te krijgen in hoe omgegaan wordt met plegers... Daarnaast kunnen de media ingezet worden voor communicatie en sensibiliseringscampagnes.

DE KERK

De meldpunten van de Kerk zijn niet altijd voldoende gekend, net als andere initiatieven die genomen zijn. Ook zijn mensen niet altijd tevreden over hoe er gevolg gegeven werd aan hun melding. Vaak stellen mensen zich vragen bij de positie die de Kerk inneemt. Meestal wordt gevraagd naar een onafhankelijk, professioneel meldpunt, los van het gerechtelijke of kerkelijke spoor. Toch blijft voor een heel aantal mensen erkenning en herstel vanuit de Kerk belangrijk. Aan de Kerk wordt verder gevraagd om transparantie, inzicht en duidelijkheid te verschaffen o.a. rond wat er met dossiers gebeurd is. Dit dient vermoedelijk in samenwerking met justitie te gebeuren. Hierover geeft een man het volgende aan:

De plus et de manière tout à fait générale, mon souhait est que l'Eglise catholique puisse enfin décoder de transmettre à la Justice l'ensemble des dossiers d'abus sexuels de clercs dont elle dispose.

DE SAMENLEVING

Er wordt gevraagd het maatschappelijk draagvlak te verbreden om blijvend op te treden tegen misbruik en mishandeling en voldoende aandacht te geven aan deze feiten. De maatschappij moet zich organiseren om op te treden, maar ook om samen oplossingen te zoeken en warm te blijven open staan voor wie lijdt. Of zoals deze mensen het aangeven:

Samenleving, doe het zelfonderzoek en wees “eerlijk beschaamd” als u in de fout bent gegaan. Beloof uzelf en uw eventuele kinderen en kleinkinderen dat u voortaan wel zult reageren als u verdachte zaken ziet, of foute opmerkingen of grappen hoort.

Het zou niet moeten gaan over de straf van de dader, maar over wat heeft het slachtoffer nodig om terug veiligheid en vertrouwen te mogen voelen en ervaren. Maar ook, wat kunnen wij als maatschappij daarin doen?

Daarnaast is er ook de vraag naar erkenning door de samenleving, om gezien en gehoord te worden.

WETENSCHAPPELIJKE INZICHTEN

Verscheidene keren wordt gewezen op het gebrek aan wetenschappelijk onderzoek naar feiten van misbruik en geweld, de langdurige gevolgen, cijfers,... Daarom wordt de vraag gesteld naar meer onderzoek hierover. Ook wordt gevraagd naar een overkoepelende expertenorganisatie die zich onder meer kan buigen over de thematiek maar ook vormingen en opleidingen kan uitwerken.

CONTROLEMECHANISMEN

Tot slot wordt er gewezen op de nood aan of vraag naar controlemechanismen. Dit gaat over verschillende aspecten, zoals strengere aanwervingsvoorwaarden en toezicht en controle op functies waar volwassenen kinderen ontmoeten. Ook als blijkt dat er eerdere feiten zijn, verdachte handelingen gesteld werden/worden,... wordt gevraagd om op te treden en deze mensen niet langer toe te laten om met kinderen en jongeren te werken of met andere kwetsbare personen. Daarnaast wordt inspectie gevraagd, het kunnen melden van problemen en de correcte onafhankelijke opvolging van klachten door magistraten, politie, organisaties, instanties, advocaten... voornamelijk wanneer de plegers een zekere machtspositie hebben.

Tot slot wordt gevraagd toezicht te houden op en kwaliteitscriteria in te voeren voor hulpverleners en lotgenotenwerkingen. Verschillende mensen getuigen over hulpverleners of mensen die aangeven therapeut te zijn, maar die onvoldoende competenties hebben om hun functie uit te oefenen. Tevens moet er meer worden ingezet op het tegengaan van de handelingsverlegenheid en het gebrek aan ingrijpen van instellingen, voorzieningen en organisaties.